

G. 12: beunt: Julius 31° = 853, 80

DELIBAB

melly
it újra
jobban

Hihály
odalmi
Regé-
Jókai
Tarka

tséges

épmű-
ft. p.
h G.
dányt

ége.

Előfizetési hirdetmény

A

DÉLIBÁB,
NEMZETI SZINHÁZI LAP

másod félévi folyamára.

Míg egy részről köszönetet szavazunk a tisztelt közönségnek azon pártolásáért, mely nekét két ízben helyezett azon kellemes kénytelenségbe, miszerint lapjaink számait újra nyomatnunk; másfelől bátran merjük igérni, miszerint lapjaink hiányait mindig jobban nerve, ezentul csak azon fogunk törekedni, hogy azokat a lehetőségig megjavítsuk.

Lapunk tartalmát illetőleg szerencsések vagyunk a jövő féléven **Tompa Mihály** munkáival oly hosszasan hallgatás után újlag meglephetni közönségünket; s irodalmi munkáink legújabb felfedezéséből, a „**Kiovi csatából**“ is közlendünk mutatványokat. Regéink rovatát b. **Kemény Zsigmond** „**Saaron rózsája**“ című historiai novellája s **Jókai** „**Háromszéki leányok**“ című életképe nyitandja meg. A napi rovatokat és Tarkát is az utóbbi munkatársunk fogja állandóul kezelni.

Divat-képeink ezentul havonkint legalább **kétszer** fognak megjelenni.

A **szétküldözésnél** tapasztalt hátrányokat illetőleg is megtettünk minden lehetséges edést, hogy tisztelt közönségünknek panaszra ne engedjünk okot.

Előfizetési feltételek.

Megjelenik e lap vasárnaponként két sűrűn nyomtatott iven, finom velinpapíron, szépművelésű, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonkint két divatképpel.

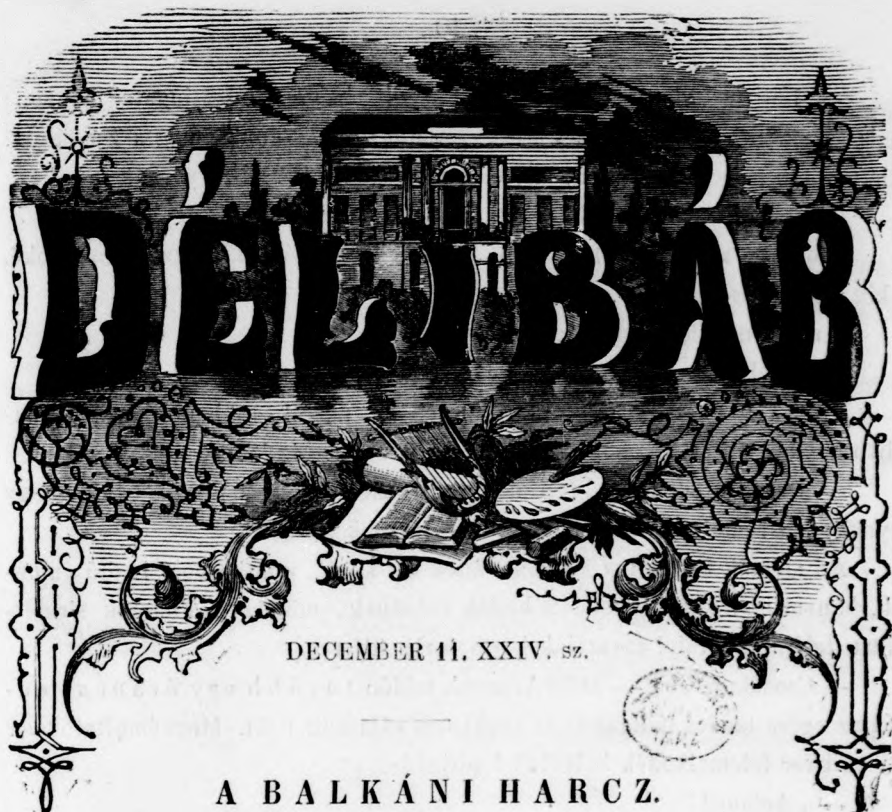
Pesten házhoz hordással félévre 6 forint, negyedévre 3 ft. p.
vidékre postán küldve 7 ft. 36 kr. p. — 3 ft. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkesztő és kiadó hivatalban (szép utca 1. szám) és Emich G. kereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azon cs. k. postahivatalok, mellyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tiszteletpéldányt adnak.

Pest, Junius 12-kén. 1853.

A DÉLIBÁB nemzeti színházlap szerkesztősége.

DECEMBER 11. XXIV. sz.

A BALKÁNI HARCZ.

(TÖRTÉNETI REGÉNY.)

JÓKAI MÓRTÓL

(Folytatás.)

Lemenő és feljövő nap.

Az áldozatok holttesteit már az utcákon heverték.

Achmed szultán összegyűjté az ulemákat a kupoly teremében. Arcza szomoru volt és levert.

Mi előtt ide jött volna, sorra esókolá gyermekeit, és midőn tiz éves fiára Bajazidra került a sor s látá, hogy az könyezik, s azt kérdezte, mi baja? a gyermek így felelt; „atyám, jó dolguk van azoknak, a kik te neked ellenségeid, és szomoru azoké, a kik tégedet szeretnek. Mi sors vár akkor mi reánk, a kik legjobban szeretünk? Testvérnénénk között nem egyet fogsz találni szürke gyászruhában, nézd Ümmettullah arcját, nézd Szabiha szemeit, Ezma tekintetét, özvegyek és árvák ők, kiknek férjeit, ipáit megöletted.“ — „Hogy titeket mentselek meg,“ rebege Achmed, keblére ölelve őket. „Meglásd, hogy nem mentettél meg bennünket.“

Ezen szavak viszhangzottak Achmed lelkében örökké.

Felült a trónra, körül az ulemák elfoglalták a kördivánokat, szemközt ült vele Ispirizáde a főimám. E mellett állt Szulali.

— Ime az áldozatok vére kifolyt, szólt Achmed bús, ingatag hangon :
leghűbb szolgálomat feláldozám. Most szóljatok, mit kívánnak még a zendülők ?
Miért fujják még tárogatóikat, miért égetik őrtüzeiket ? Mire várnak még ?

Folyvást viszhangzott lelkében fiának mondása :

„Jó dolguk van azoknak, a kik te neked ellenségeid, és szomorú azoké,
a kik tégedet szeretnek.“

Senki sem felelt szavaira.

— Feleljetek. Mit mondatok reá ?

Ujra mély esend. Egyik ulema a másakra nézett, többen elkezdék Szulalít rángatni, a ki állt : hogy feleljen. Erre aztán ő is leült.

— Beszéljeteek tehát. Én nem azért hivattalak benneteket ide, hogy egymásra és reám nézzeteek, hanem hogy adjatek választ.

Az ulemák hallgattak. Némán ültek ott körül, mintha nem is élő emberek, hanem csak bebalzsamozott hullák volnának, minőket a Pharaok sirboltjaiban találni a királyi ravatalok körül sorba ültetve.

— Csodálatos ez ; — szólt Achmed, midőn tovább egy óra negyedn él az egész tanács hallgatott és senki sem válaszolt neki. Megnémultatok-e ?

Ekkor fölemelkedék helyéből Ispirizáde.

— „Achmed !“

Ez volt a rövid megszólítás, mellyel a szultánt illeté.

— Halil Patrona kívánsága az : hogy lépj le a trónról és add át azt Mahmud szultánnak. . . .

Achmed felegyenesült ülő helyéből. — A kimondott szavak után minden hang elmúlt a teremben, s e rémletes esendben elszörnyedve látták az ulemák a padisáht trónja lépesőjén állani, a mint kinyújtott kezét az Imám felé tartá és szemeit rá szegezte, és ajka nyitva volt és egy hang sem jött ki rajta.

És sokáig állt így a trónon, kinyújtott kézzel, nyitott ajakkal, kömerev szemeit az Imámra szegezve : hogy a kik látták, az iszonyattól rendültek össze, és Ispirizáde kövé válni érzé tagjait s feje körül forogni a világot e rettenetes kép előtt, melly reá nézett, reá mutatott. Egy néma átok volt az, egy néma, szótlán, megvető ígézet, melly Istenre és az ő ártó angyalaira bizza, hogy kívánatának szavakat adjanak és olvassanak szívében és teljesítsék azt, a mit ő elmondani nem bír.

Az egész gyülekezet reszketve omolt végre a padisah trónja elé, és sokan oda csúsztak lábaihoz és azt könyeikkel nedvesítve kiáltának hozzá.

— Óh uram, bocsáss meg nekünk !

Egy órával elébb egyhangulag határozták el, hogy Achmednek le kell köszönni, és most egyhangulag kérték bocsánatát. — De már megtörtént.

A padisah átkozó keze lassankint lehanyatlott, szemei félig lezárultak.

ajkai összecukódtak s palástja zsinorjába akasztva kezeit, nézett le sokáig az ulemákra, azután csendesen leszállt a lépcsőkön. Midőn lenn volt a trón mellett, reszkető, tompa hangon monda:

— Én megszűntem uralkodni. Jöjjen utánam, a ki jobb. Nem kérek semmit, csupán csak egyet: esküdjenek meg az ozman birodalom mostani urai, hogy gyermekeimet nem fogják bántani. Esküdjenek meg az Alkoránra. Menjen el kettő közületek s vigye meg Halilhoz e kívánatomat.

Ujabb mély hallgatás követte Achmed szavait, az ulemák a föld felé szegzék szemeiket, s egy sem mozdult, hogy az izenetet megvigye.

— Gyermekeim halálát is kívánják talán? Vagy egyitek sem mer oda menni, hogy velök beszéljen?

Egy szélütött öreg reszketeg ulema volt ott, Mohammed Dervis, a ki végre megszólalt.

— Óh uram, kinek volna bátorsága beszélni az ordító oroszlánal, ki tudna alkudozni a sivó Szamum viharával, avagy ki menne követségbe a felháborodott tengerhez, hogy vele beszéljen?

Achmed sötéten, csüggedten tekintte széllyel az ulemákon, arczán a hallgatag kétségbesés volt kifejezve.

Szulali megszánta a szultánt.

— Én el fogok hozzájuk menni. — Monda biztatólag. — Maradj itt addig uram, míg visszatérek. Bizony mondom, hogy vissza nem jövök addig míg meg nem esküsznek arra, a mit kívántál.

Most Ispirizáde is felszólt, hogy ő is együtt megy Szulalival. Nem volt elég ereje lelkének kiállani a szultán tekintetét addig, míg Szulali visszatért; inkább elment a lázadókhoz ő is. Különben is jól értették ők már egymást.

Halilt az Atmeidánon találták a sátor alatt a követek.

Szulali odalépett hozzá s átadta a szultán izenetét.

De nem úgy adta azt át, a hogy Achmed mondta; nem kérve, nem esedezve, nem keserü lemondással, mint Achmed tevő, hanem szigoruan, merészen, a hogy Achmednek kellett volna tennie.

— A padisah saját és gyermekei életét esküvel akarja biztosítani, — szólt az egybegyült népfőnököknek. — Azért esküdjetek meg az Alkoránra, hogy őket kimélni fogjátok; esküdjetek meg társaitok nevében is. A padisah el van határozva: ha megtagadjátok az esküt, ő az egész szerailt minden benne levőkkel együtt löporral a levegőbe röpitendi.

A lázadók meg voltak döbbenve ez izenetre, csak Halil Patrona mosolygott. Jól tudta ő, hogy e fenyegetés nem Achmed szívében fogamzott. Az ő szelid lelke nem volna képes erre. Karjait összefonta és mosolygott.

Ekkor a főimám arczra borula előtte s alázatos hangon szólt hozzá:

— Ime az áldozatok vére kifolyt, szólt Achmed bús, ingatag hangon: leghűbb szolgálmat feláldozám. Most szóljatok, mit kívánnak még a zendülők? Miért fujják még tárogatóikat, miért égetik örtüzeiket? Mire várnak még?

Folyvást viszhangozott lelkében fiának mondása:

„Jó dolguk van azoknak, a kik te neked ellenségeid, és szomorú azoké, a kik tégedet szeretnek.“

Senki sem felelt szavaira.

— Feleljetek. Mit mondatok reá?

Ujra mély csend. Egyik ulema a másokra nézett, többen elkezdék Szulalit rángatni, a ki állt: hogy feleljen. Erre aztán ő is leült.

— Beszéljetez tehát. Én nem azért hivattalak benneteket ide, hogy egymásra és reám nézzetez, hanem hogy adjatok választ.

Az ulemák hallgattak. Némán ültek ott körül, mintha nem is élő emberek, hanem csak bebalzsamozott hullák volnának, minőket a Pharaok sírboltjaiban találai a királyi ravatalok körül sorba ültetve.

— Csodálatos ez; — szólt Achmed, midőn tovább egy óra negyedn él az egész tanács hallgatott és senki sem válaszolt neki. Megnémultatok-e?

Ekkor fölemelkedék helyéből Ispirizáde.

— „Achmed!“

Ez volt a rövid megszólítás, mellyel a szultánt illeté.

— Halil Patrona kívánsága az: hogy lépj le a trónról és add át azt Mahmud szultánnak. . . .

Achmed felegyenesült ülő helyéből. — A kimondott szavak után minden hang elmúlt a teremben, s e rémletes csendben elszörnyedve látták az ulemák a padisáht trónja lépcsőjén állani, a mint kinyújtott kezét az Imám felé tartá és szemeit rá szegezte, és ajka nyitva volt és egy hang sem jött ki rajta.

És sokáig állt így a trónon, kinyújtott kézzel, nyitott ajakkal, kömrev szemeit az Imámra szegezve: hogy a kik látták, az iszonyattól rendültek össze, és Ispirizáde kövé válni érzé tagjait s feje körül forogni a világot e rettenetes kép előtt, melly reá nézett, reá mutatott. Egy néma átok volt az, egy néma, szótlan, megvető igézet, melly Istenre és az ő ártó angyalaira bizza, hogy kívánatának szavakat adjanak és olvassanak szívében és teljesítsék azt, a mit ő elmondani nem bir.

Az egész gyülekezet reszketve omolt végre a padisah trónja elé, és sokan oda csúsztak lábaihoz és azt könyeikkel nedvesítve kiáltának hozzá.

— Óh uram, bocsáss meg nekünk!

Egy órával elébb egyhangulag határozták el, hogy Achmednek le kell köszönni, és most egyhangulag kérték bocsánatát. — De már megtörtént.

A padisah átkozó keze lassankint lehanyatlott, szemei félig lezárultak,

ajkai összecukódtak s palástja zsinorjába akasztva kezeit, nézett le sokáig az ulemákra, azután csendesen leszállt a lépcsőkön. Midőn lenn volt a trón mellett, reszkető, tompa hangon monda:

— Én megszüntem uralkodni. Jöjjen utánam, a ki jobb. Nem kérek semmit, csupán csak egyet: esküdjenek meg az ozman birodalom mostani urai, hogy gyermekeimet nem fogják bántani. Esküdjenek meg az Alkoránra. Menjen el kettő közületek s vigye meg Halilhoz e kívánatomat.

Ujabb mély hallgatás követte Achmed szavait, az ulemák a föld felé szegzék szemeiket, s egy sem mozdult, hogy az izenetet megvigye.

— Gyermekeim halálát is kívánják talán? Vagy egyitek sem mer oda menni, hogy velök beszéljen?

Egy szélütött öreg reszketeg ulema volt ott, Mohammed Dervis, a ki végre megszólalt.

— Óh uram, kinck volna bátorsága beszélni az ordító oroszlánnal, ki tudna alkudozni a sivó Szamum viharával, avagy ki menne követségbe a felháborodott tengerhez, hogy vele beszéljen?

Achmed sötéten, csüggedten tekintte széllyel az ulemákon, arczán a hallgatag kétségbesés volt kifejezve.

Szulali megszánta a szultánt.

— Én el fogok hozzájuk menni. — Monda biztatólag. — Maradj itt addig uram, mig visszatérek. Bizony mondom, hogy vissza nem jövök addig mig meg nem esküsznek arra, a mit kívántál.

Most Ispirizáde is felszólt, hogy ő is együtt megy Szulalival. Nem volt elég ereje lelkének kiállani a szultán tekintetét addig, mig Szulali visszatért; inkább elment a lázadókhöz ő is. Különben is jól értették ők már egymást.

Halilt az Atmeidánon találták a sátor alatt a követek.

Szulali odalépett hozzá s átadta a szultán izenetét.

De nem úgy adta azt át, a hogy Achmed mondta; nem kérve, nem esedezve, nem keserü lemondással, mint Achmed tevée, hanem szigoruan, merészen, a hogy Achmednek kellett volna tennie.

— A padisah saját és gyermekei életét esküvel akarja biztosítani, — szólt az egybegyült népfőnököknek. — Azért esküdjetek meg az Alkoránra, hogy őket kimélni fogjátok; esküdjetek meg társaitok nevében is. A padisah el van határozva: ha megtagadjátok az esküt, ő az egész szerailt minden benne levőkkel együtt lőporral a levegőbe röpitendi.

A lázadók meg voltak döbbenve ez izenetre, csak Halil Patrona mosolygott. Jól tudta ő, hogy e fenyegetés nem Achmed szívében fogamzott. Az ő szelid lelke nem volna képes erre. Karjait összefonta és mosolygott.

Ekkor a főimám arczra borula előtte s alázatos hangon szólt hozzá:

-- Ne halljad társam szavait Halil. A padisah alázatosan könyörög neked életéért és gyemerekei életeért.

Halil összeráncolta szemöldeit és haragosan kiálta rá.

— Kelj fel ulema! és ne borulj a porba a szultán nevében én előttem. A kik őt meg akarják ölni, nem cselekesznek vele olly gonoszat, mint te, a ki őt megalázod. Szulali mondott igazat. A szultán nagy tettekre képes. Én tudom, hogy a szerail pinczéi lőporral vannak megtöltve, s nem akarom, hogy a Seikul Izlám s a proféta utódainak virága elveszzen. Én ime esküszöm az Alkoránra, hogy sem általam, sem társaim által semmi bántódása Achmed szultánnak nem leszen, sem az ő fiainak, sem leányainak, sem leányai férjeinek, és a ki ellenük felemelné kezét, annak fejét én magam hasítom ketté, lelkét pedig vágják ketté Allah öldöklő angyalai, hogy soha egyik fele a másikra ne találjon. Menj vissza és legyen béke Achmed felett.

Szulali futott vissza az izenettel. Ispirizáde pedig sietett az Aja Sofia templomba, előre rendet csinálni az új szultán beavatási ünnepélyére.

Achmed ez alatt maga körül gyűjté fiait mind a kupoly terembe, s leülve a trón legalsó zsámolyára, odaülteté őket lábaihoz, s várta az izenetet, melly élet és halál felett határoz.

Szulali ragyogó arczzal jött be, kezében hozva az Alkoránt, mellyre Halil és társai megesküvének, s azt a szultán lábaihoz tevé le.

— Élj sokáig uram, s legyen szivednek gyönyörüsége gyermekeidben.

Achmed hálateljes arczzal tekintte fel és megköszöné Allah kegyelmét, kitől jö minden jó és tökéletes ajándék.

Gyermekei átölelték örömkönyekkel szemeikben s Achmed nem feledé el kezét nyujtani Szulalinak, ki azt homlokához és ajkaihoz érteté.

Ekkor elküldé Achmed a Kizlárágát Mahmud szultánért, kinek mellékneve volt „a fehér herceg“ arczának halványsága miatt, hogy hívja őt eléje.

Fél óra mulva Elhadzs Besir kíséretében előjött Mahmud herceg, II. Mustafa fia, kinek atyja épen így szált le a trónról Achmed előtt, mint most Achmed ő előtte.

A szultán felkelt és eléje sietett, megölelte és megcsókolta homlokát.

— A nép téged kíván trónra. Légy kegyelmes gyermekeimhez, mint én kegyelmes voltam a te atyád gyermekeihez.

Mahmud szultán lehajolt nagybátyja előtt s annak tiszteletre méltó kezét megfogva, megcsókolá.

Ekkor fiainak inte Achmed, s azok egyenként odajárulva Mahmudhoz, mindnyájan kezet csókolának neki. Az ulemák a földre borulva maradtak körülök.

Most jobb kézzel bocsátva az új uralkodót Achmed, elvezette őt magá-

val kézen fogva a proféta köpenyének teremébe, ott a trón előtt levette saját fejéről a gyémántos forgót, az uralkodás jelvényét, s tulajdon kezével tüze azt fel az új szultán turbánjába, s kezét fejére téve megáldá őt.

— Uralkodjál és légy boldog. A kiket szeretsz, szeressenek, a kiket gyűlölsz, féljenek. Légy dicső és hatalmas, míg élsz, áldott és magasztalt, ha meghalsz.

Azzal meghajtá magát előtte ő és gyermekei mind háromszor s akkor kézen fogva két legidősebb fiát, csendesen, méltóságos léptekkel elhagyá az uralkodás termeit, miket soha sem fog többé látni, és elhagyá egyenkint mind azokat, a mik előtte kedvesek valának.

A kihallgatási teremben átadá a proféta kardját a Silihdárnak, ki azt leoldá derekáról, a háremhez vezető ajtóban átadá gyermekeit a Kizlár Agának, megmondva neki, hogy üdvözölje nevében a szultána Asszekit és kérje meg, hogy gondoljon reá és tanítsa meg nevére apró gyermekeit!...

Mert sem éles kardját, sem a szép Aldzsaliszt, sem a többi édes delnököt, sem gyermekeit nem fogja ő látni többet. Örökre elzárva maradnak azok tőle. Mert a letett szultánt többé sem kard, sem nők, sem gyermekek nem illetik. Ez így történt ez előtt huszonhat évvel is II. Mustafával; épen így választák el kardjától, nejétől, gyermekeitől. És erre Achmed jól emlékezett, mert akkor ő lépett fel a trónra; most ő lép le róla s csak az történik meg vele utódáért, a mi megtörtént érte elődével.

Mahmud szultán előtt pedig arczra borultak az ország nagyjai, s hódolva kívántak neki üdvöt.

Késő éjjelig tartott a hódolók hosszú seregének átvonulása a termeken, az udvari személyzet mind térdet fejet hajtott az új szultán előtt, a főfő tisztviselők, a papok, az eunuchok; de hátra voltak még a hadsereg vezetői és hátra volt Halil Patrona.

Rögtön irott leveleket bocsátának mind a hadvezérekhez, mind a zendülőkhez, tudatva velök, hogy Achmed szultán lelépett s helyette Mahmud fogalta el a trónt, tehát jelenjenek meg holnap napfeljöttkor a szerailban, hódolatukat bemutatni.

A hold régen fenn volt már az égen s keresztül süttött a szerail szines ablakain, midőn a főurak eltávoznak s Mahmud egyedül maradt.

Csupán a Kizlár Aga várt reá, sötét fekete arczával, melly mintha önmagára vetne árnyékot.

Mahmud mosolyogva nyujtá neki kezét, mit az megcsókolt.

És azután elvezeté őt Elhadzs Besir ama titkos teremek ajtajáig, miken belül az üdv és gyönyörök virágai nyilnak, s felnyitva azt, bebocsátá az új szultánt rajta.

Csak hárman voltak a szépség tündérei közül, kik inkább választák az örökös szerelemtelen rabságot, mint az új padisah kegyeit; és azok között, a kik a belépő ifjú szultánra mosolyogtak, legboldogabb, legragyogóbb arca volt a szép Aldzsalisznak, a ki szultána Asszeki, kedvencznő maradt a nagy változás után is, melly az egész országot úgy felzavarta, hogy a legkisebb lett a legmagasabb, és a legmagasabb esett legalól.

Annyi mosolygó arc közül az övé volt az, melly elé a boldogsága gyönyörében remegő Mahmud gyöngéd elragadtatással sietett, ő volt az, a kit keblére emelt, kinek karjaira bizta, hogy dicsősége álmait elringassák, és csókjaira, hogy aggodalmait elfelejtessék.

. . . Minden alszik már a boldogság termeiben, csak a szerelem van ébren. Mahmud önmagát és országát elfeledő gyönyörben szoritja keblére a bú-bájos édes szultánát, ezt a legkedvesebb kincset mind abból, a mit e napon nyert; csak a szép szultána borzad el olykor a forró ölelés közepett. Úgy tetszik neki, mintha valaki háta mögött állana és suttogna, sóhajtana s hideg kezével érintené meleg kebelét.

Tán annak sóhajtását, suttogását hallja, ki mélyen és messze a kék termei alatt ül álmatlanul a „feledség szobáinak“ hideg boltozatai között, s vesztett országról és vesztett édenéről gondolkozik? . . .

* * *

Más nap korán reggel megjelentek a hadsereg vezérei, a basák, a seikek a serailban üdvözölni az új szultánt. Csak a lázadók vezetői nem jöttek el.

A mióta Szulali azzal rettenté a zendülőket, hogy a szerail pinczéi löporral vannak megtöltve, tájékkára sem ohajtottak menni annak, s midőn Mahmud felszólítását a kikiáltók felolvasták a mecsetek előtt, mintha egy szájból jöne a kiáltás, felelt rá ezer meg ezer hang: „nem megyünk!“

Hallani sem akart senki a szerailban megjelenésről.

— Ez csak kelepceze, monda a bölcs Reis Effendi, egy egérfogóba akar-nak bennünket becsalni mind, hogy egy csapással ott nyomjanak, mint a mézre gyült legyeket.

— Nagyon rövid ut volna ez a paradicsomba jutásra, szólt gúnyosan Orli, ki soha létre nem restelt tiszteletlenül emlékezni a paradicsomról, hová minden igazhívőnek örömmel kell sietni.

Végre a „bolondos“ Ibrahim adott tanácsot.

— Legjobb lesz így: válasszunk ki magunk közül a leghaszontalanabb embereket, holmi gyilkosokat, börtönből kiszabadult gyujtogatókat, azokat nevezzük el Halilnak, Muszlinak, Szulejmánnak, öltöztessük fel agáknak, bé-

geknek, ulemáknak s úgy küldjük be a szerailba, s ha azután látjuk, hogy azok épségben visszatérnek, akkor magunk is bemehetünk.

Kérdést sem szenved, hogy ez a bolondos tanács általános tetszésben részesült. Mindnyájan helyeselték.

Halil Patrona megvető hallgatással nézte őket; s mikor aztán már ez indítvány határozattá vált, akkor felállt és monda:

— Én magam fogok a szerailba menni.

Ki bámulva, ki nevetve tekintte rá.

Musszli összeesapta kezeit.

— Halil! Álmodol-e, vagy félre beszélsz? Ezeregyéjszakai tündér-hercegek képzeled-e magadat, a ki csodákon és rémeken vágja keresztül magát, vagy meguntad messziről nézni a napot s közelebb akarsz hozzá jutni?

— Nem a ti gondotok, a mit én cselekszem. S ha én nem félek, mi szükség tinektek helyettem félni?

— De gondold meg Halil, hogy okosabb tréfa volna tőled a kölykező oroslán barlangját meglátogatnod s bölcsébb ember volnál, ha a Balszórói kénköves üregbe készülnél, vagy ha fogadásból leszállnál a kandiai tengerfenék korallerdeje közé egy levetett rézasperért, mint hogy belépj a szerailba, midőn ott senki sincs más jelen, mint ellenségeid, hol még a levegő, még a falról leereszkedő pók is mérges halálos ellenséged.

— Megölhetnek! — kiálta Halil, mind a két kezével mellére ütve s bátran előre lépve; — megölhetnek, de azt nem mondhatják, hogy gyáva voltam. Széttéphetik testemet, de a midőn azt fogják irni a krónikákba, hogy Sztambul csöcselék népe gyáva volt, utána fogják irni, hogy egy férfi mégis volt közöttük, a ki nem csak emlegetni tudta a halált, hanem midőn megjelent, szemébe is tudott nézni annak.

— Hiszen Halil, megállok én is, másik is a töltött ágyú torkával szemben, láttam éles kardot is felém fordulva elégszer s nem került még ki az a dárda a kovács kezéből, a melly azzal dicsekedhetnék, hogy kifent hegye előtt behunytam szememet, de kinek legyen bátorsága ott, a hol tudja, hogy a föld alatt, mellyen áll, a pokol van elásva s csak egy akkora szikra kell hozzá, a mekkorát egy pofoncsapás után szokott az ember szeme vetni, s repülünk az ég felé és ha tele volna mind a két kezünk fegyverrel, paizszsal, egyik sem eltalalmazna meg bennünket, ki akarna itt bátor lenni?

— Én nem hívlak beneteket. Én megmondám, hogy magam megyek.

— De mi nem bocsátunk. Mire gondolsz? Ha te ott fogsz veszni, mi vezértelenül maradunk, széthullunk, elveszünk, mint a nádtető, melly alól kihúzták a csapfát, téged pedig ki fognak nevetni, mint a mesebeli kakast, a ki magát nyásra húzta és megsütötte.

— Azt nem fogják tenni, monda Halil leoldva kardját, mit a szerailba nem volt szabad bevinni s átadva azt Musszlinak. Viseld gondját mig visszatérek, s ha nem térek vissza, emlékezzél rám róla.

— Tehát csakugyan mégy? Kérdé Musszli. No ha elmégy, akkor én is megyek.

És erre a szóra a többiek is megindultak, s miután látták, hogy Halil csakugyan nem tréfál, elkisérték őt egész a szerailig, oda be ugyan nem mentek, hanem legalább körülfogták a roppant épületet, melly maga egy egész városrészt képez, s roppant üdvordítást emeltek, midőn látták, hogy Halil Patrona csakugyan belépett a szerail kapuján.

Egyedül, fegyvertelenül, kíséret nélkül ment végig a pártvezér ez idegen ismeretlen termeken, miknek mindegyik ajtajánál fényes fegyveres csapatok fogadták, s midőn átlépett az ajtókon, ismét keresztbe vetett kopjanyéllal zárták el azokat mögötte.

A kihallgatási teremben érve, ott két Kapuagasz karon fogá s úgy vezették be a kupolyterembe, a hol Mahmud szultán a hódolatokat fogadá.

Rendkívüli pompa uralkodott mindegyik teremben, minőt csak a trónra lépés napjain lehet látni, már az előterem, melyet gyékények termének neveznek azon ezifra szalmagyékényekről, mikkél az be szokott terítve lenni, most drága perzsa szőnyegekkel volt bevonva; a kupolyterem padozata egy virágágnak látszott, mellyen emelkedett himzéssel varrott szőnyegek terültek ezerszinü selyem és aranyezüst virágokkal, s gyöngy bokrétákkal. Az emelvényen álló zófa lábainál igazgyöngyökkel kivarrott terítő tündökölt, mind két felől alacsony gömbölyü íróasztal, arany verettel, mellyeknek egyikén drága kövekkel kirakott tárcza és smaragd s rubintól ragyogó íróeszközök voltak léteve; a másikon fekete bársonyba kötött Alkorán, briliántrózsákkal, egy másik Alkorán egy kisebb asztalon volt felnyitva, arany, és cinóber és ultramarin talik írással készült sorokat mutatva, és tizenhét más Alkorán volt a két ablak között ugyanannyi asztalra téve, mind arany kapcsokkal és gyöngyhímzetü kötéseken. A kandalló két oldalán mesterséges faragványu állványokon voltak a felhalmozott diszköntösök, miket illyen alkalomkor ki szokás akasztani, s hosszában a fal mellett állt alabástrom emelvényeken nyolcz ütőóra, különbnél különbféle mesterséges alakzatokkal, mellyek mozogtak és muzsikáltak minden óraütésnél, s három nagy velencei tükör sokszorozta a teremben felhalmozott ragyogványt.

Körül pedig a divánokon ültek a főhivatalnokok, a vezérek, a titkárok, a kérelemlevelek átadói, kiki rangja szerinti pompás viseletben, s hivatalához mért, gömbölyü vagy pyramis alaku, vagy méhkas formára készült turbánokkal.

De mindannyi fényét elhomályosítá a ragyogvány, melly az új padisáhról szerte tündökölt, e gy gyémánt és igaz gyöngy esővel látszott elboritva lenni; kármerre fordult, a ruhájára himzett rózsák, a derekára kötött öv, a turbán forgói, és minden fegyverzete szivárvány szikrákat látszottak hányni, hogy elvult a ki rá nézett, mielőtt orcáját láthatta volna *).

Az arany tróntámla mögött, mellyen diónyi karbunkulus kövek villogtak, állt a szolgálat tevő tisztek számos serege, kezeiket öveikbe dugva.

E terembe lépett Halil.

A két vezető itt elbocsátá karjait és Halil egyedül járult a padisah elé.

Arca semmivel sem volt haloványabb, mint máskor, léptei olly szilárdak, tekintete olly merész, mint mindig.

Viselete most is az volt, a mi eddig. Egyszerű jancsárköntös, hasított ujjú kék dolimán, minden czifrázat nélkül, rövid térdig érő salvári, melly a lábszárakat térden alul mezitelen hagyta fején a megismertető kuka.

A mig a hosszú teremén végig haladt, körüljáratá tekintetét az ott ülő főurakon és nem talált egyet is közülök, a kinek szemeit ki ne tudta volna állni. Felemelt fővel lépett a szultán elé, s izmos félmeztelen lábát a trón zsámolyára téve, ugy állt ott egy perczig, mintha érezből volna öntve, kiáltó ellentét ennyi reszkető pompa, ennyi arczraboruló dicsőség közepett; azután felemelé kezét a szultánhoz s erős, reszketéstelen hangon üdvözlé őt.

— Aleikum unallah! (Isten kegyelme rajtad).

És ekkor összetevé mellén kezeit és leborult a trón előtt, s homlokát annak lépcsőjére fekteté.

Mahmud leszállt hozzá és saját kezével emelte fel őt.

— Szólj, mit tehettek érted? — kérdé tőle leereszkedéssel.

— A mit kívántam, az már teljesült, — szólt Halil és minden szavát, mellyet ez órában kimondott, feljegyezte a történetirő. — Kiváratom volt, hogy Mahommed kardja méltó kézbe jusson: im ez betelt, te a trónon ülsz, mellyre én emeltelek. Én jól tudom, hogy az illy szolgálatoknak mi szokott a jutalma lenni, reám gyalázatos halál vár.

Mahmud indulatosan szakasztá félbe.

— Én pedig esküszöm te neked őseimre, hogy semmi bánatom tégedet nem ér, kívánj jutalmat, és az, mi előtt kimondtad, meg van adva.

Halil néhány perczig gondolkozott s szemei ez alatt csendesen néztek végig a sorban ülő főurak arczain. Mindenki azt hivé, hogy áldozatot keres közöttük, a kinek hivatalát magának kívánja. A pártvezér észreuvé e gondolatot a főurak arczán s még egyszer sorba nézte őket és azután szólt:

— Uram, dicső padisah! minthogy az érdem nem enyim, hanem népedé, — a jutalom is legyen azé, a kié az érdem. Jobbágyaidat egy nagy teher

*) Hammer Purgstall. Gesch. d. osm. Reiches.

nyomja, melynek neve Malikiane; a főuraknak, a basáknak osztogatott élethosszig tartó bérbeadás ez, a miből magas kapuidnak semmi haszna; szüntesd meg e bérbeadást, hogy egyedül a te kezeidben legyen a nép s ne e gazdag uzsorásokéban itt!

És e szavaknál vakmerő mozdulattal mutatott a jelenlevő főurakra.

Azok hallgattak mélyen: a zárt ajtókon keresztül hallatszott a szerail körül gyülekezett sokaság viharos ordítása. Remegtek a bennlevők, és Halil Patrona úgy állt ott közöttük egyedül, fegyvertelenül, mint egy bűvész, a kőről tudva van, hogy sérthetetlen, megölhetetlen.

A szultán rögtön megparancsolá a csasz agának, hogy a szerail minden kapui előtt trombitaszó mellett hirdesse ki a népnek, hogy a Malikiane e naptól fogva el van törölve Halil Patrona kívánatára.

Az emelkedő ordítás, mely nemsokára megreszketteté a szerail falait, tanusította a hatást, a mit az izenet gerjeszte.

— És most állj hadseregéd élére, — szólt Halil — s kövesd néped hívását az Ejub mecsethez, a hol ősi szokás szerint oldaladra kössék a szilihdárók a proféta kardját.

A szultán kihirdetteté rögtön, hogy egy óra mulva az Ejub mecsetbe fog bevonulni a proféta kardját felővezendő.

A nép örömmriadallal tódult a mecset felé s sűrűen elfoglalta az utcákat, és a háztetőket mind, melyek a szerail és a mecset között vagynak; a Bosporus ágyúi dörögve hirdeték a távol hegyeknek Sztambul örömét, s egy óra mulva harsogó zene mellett vonult végig Mahmud szultán a főváros utczáin, lóháton ülve, a nép szőnyeget lobogtatta elé a háztetőkről s virágokat hányt utjára. Mögötte délezzeg ragyogó urak, vezérek, tanácsosok jöttek fényes öltözetekben, pompás tüzvérü lovakon, de előtte csak két férfi járult: az egyik Musszli, a másik Halil Patrona, mind kettő egyszerű, fénytelen öltözetben, csupasz lábszárakkal, kerek turbánokkal, kivont kard kezeikben, a hogy a közjancsárok szoktak járni.

És a háztetőkön álló nép ép oly hangosan hallatá Patrona nevét, mint Mahmudét.

Az utósó ágyúszó elhangzása tudatá, hogy a szultán az Ejub mecsetbe megérkezett.

Az Aja Zofia mecset Imámja, Ispirizáde ott várt reá. Ő kívánta magának azon kegyet Haliltól, hogy Mahmudot megáldhassa, és Halil beleegyezett. A mióta a szerailban meg mert jelenni, mindenki az ő szavainak hódolt. A nép már széltére beszélte, hogy a szultán mindent úgy cselekszik, a hogy Halil Patrona kívánja.

Ispirizáde már fennállt a magas szószéken, midőn Mahmud kíséretével együtt a számára elkészített emelvényen helyet foglalt.

A főpap arca dicsőségtől sugárzott. Kiterjeszté kezeit feje fölé, és háromszor kiáltá Allah nevét. És a midőn harmadszor kiáltá az Istent, egyszerre megnémultak ajkai, néhány pillanatig úgy állt mereven, égre emelt kezekkel, nyitott szemekkel, s azután egyszerre lebukott a szószékről halottan.

— „Az Achmed néma átka!” — zúgá köröskörül az elszörnyedt népség *)

A Halwet ünnep.

A surgudzsál (a három aranyabroncos turbán) Mahmud fejében volt már, de a kard, a hatalom kardja Halil Patrona kezében. A nép, mellynek kegyencze lőn, megszokta őt apró bajaiban közbenjárónak tekinteni, s a hadsereg reszketett előtte, és a főurak kedvét keresték.

Az ozman népnél nincsenek született főurak, mindenkit kardja, esze vagy szerencséje emelhet a legmagasb polczra, akárhány fővezér és kapudánbasa viselé már e mellékneveket: favágó, köműves, halász, stb. Ezért a mahomedán senkit sem néz le hittársai közül, a legutolsó embert sem, mert tudja, hogy ha ma ő van legfelül, s ez legalul, holnap egyet fordulhat a világ, s az utolsó lett az első.

Az országot még most is a szatócs igazgatá, Mahmud szultánnak csak szép hölgyeire van gondja. Ki tudja: más tenne-e máskép? Ha husz évig el volna zárva szigoru örömtelen rabságba, s akkor egyszerre azt mondanák neki: „uralkodjál sziveken és országokon!” nem a szívet választaná-e más is?

A szép szultána Asszeki kívánatára, mihelyt megoszlott a népzajongás Halwet ünnepet rendelt a szultán.

Ez az asszonyok ünnepe, midőn senkinek sem szabad jární az utcán, csupán csak az asszonyoknak; ilyen boldog nap kétszer vagy háromszor fordul elő egy esztendőben.

Előtte való estén nagy kürtszó mellett kihirdetik, hogy holnap Halwet ünnep lesz. Azon a napon tehát semmiféle rangon levő férfi az utcákra ki ne lépjen, sem háza tetején meg ne jelenjen, sem ablakait nyitva ne hagyja, mert halálára lesz a kíváncsiság. Az utcákon rendet tartó fehér és fekete eunuchok irgalom nélkül lenyakaznak mindenkit, a ki házában nem tud maradni; ugyan ez kihirdettetik a sorompóknál is, hogy az idegenek tudjanak őrizkedni.

A Halwet ünnepnapján a hölgyek levetik fátyolaikat, melly nélkül más-
kor soha sem szabad az utcán megjelenniök, egyik hárem odaliszkjai látoga-
tóba mennek a másikhoz, az utcákon, a vásártéreken tarka sátrak vannak

*) Hammer Purgstal. Gesch. d. Os. Reiches.

felvonva, mikben sorbetet, violaléből, nádmézből és citromnedvből készült italt és Hoszápot, rózsavizben kifacsart asszúszólló nedvet, másutt czukor-süteményeket, mézpogácsát, és tarka csecsebecséket, a mi asszonyoknak tet-szeni szokott, árulnak, és az árulók is mind asszonyok.

Ah, minő látvány volna ez egy férfi szemének! Ezer meg ezer bűbájos szépségü alaktól hemzseg minden utcza; a börtöneikből kiszabadult nők vidámak mint a gyermekek, egy egy csoportozat énekelve, cziterázva megy végig az utcán, pompás pillangó öltözeteik csak úgy röpkednek termeteik körül, szemeikben minden égallj napjai, csillagai ragyognak: dal és hangzatos csevegés hallik az egész roppant városban, s a ki látná őket így csoportosan andalogni, kétségbeesve kiáltana fel: „miért nem vagyok száz! miért nincsen ezer szivem?”

Hát midőn a szultán háreme megindul! Másfélezer odaliszk, mind tartományok szépségei, kikért egész vidékek ifjai őrjöngtek; — gyöngyökkel és drágakövekkel ragyogó öltözetekben, pompás délczeg paripákon, miken himzett csajtár lobog. Középen a szép szultána, turbánjában rengő kócsag, mellynek virágszálain szikrázó gyémántok libegnek. Gyönyörű termetét könnyü csipkeöltöny fedi, mellyen még a telt karok hő színe is keresztül látszik. Úgy ül délczeg paripája tigris takaróján, mint egy amazon. Villogó szemeinek tekintése hirdetni látszik a két szultán uralkodónéját, az egyedül büszke asszonyt egész Sztambulban, kinek joga van azt mondani: „én férjem neje vagyok!”

A tündéri csoport előtt és mellette két felől négyszáz szerecsen eunuch szaladgál kivont pallossal vállaikon, tekintve a házak ablakain, mellyek előtt elhaladnak, ha nem rejté-e magát oda valami kíváncsi férfi? (Folytatjuk).

TULVILÁGI ÉLET.

TÓTH ENDRÉTŐL.

Lesz-e valyon, lesz-e végre
Nyugalom, a sir gödrébe?
Elenyész-e ottan minden,
Mi a szívet lakta itten?
Érezési kinnak, búnak,
Lesznek-e ott, vagy elmulnak?
Hol mind vesz és nem éled:
Nálunk lesz-e az elmélet?

Árjain a felejtésnek
A sok földi szenvedések

Elmerülnek-e, vagy újabb
 Gyötrelmeket hoz az új hab?
 Az irigység, a gyűlölet,
 Ott is üldöz, ott is ölet —
 Hogyha mást nem, reménységet,
 Mivel az még ott is élhet.

Epeszt-e ott a szerelem,
 Mint a földön, mind-szertelen?
 A féltésnek sötét szeme
 Lát-e ott a szivekbe le?
 A hitszegés szégyenképe
 Kuttog-e ott rejtekébe?
 Meghasad-e a sziv ujra,
 Kit itt repesztett meg bújja? —

Midőn siri titkok szomja,
 Lelkem árjaira vonja:
 Elelmerül rajta néha,
 Mint a sajkás a tajtékba...
 S láza bűvárharangjába
 Titkát, mélyét összejárja.
 S a mit hallott, a mit látott —
 Elaléltan eszmél rájok:

Ott is élnek, ott is tudnak,
 Él emléke minden multnak!
 Ugy miként itt, a siron túl,
 A sziv lángol jótul, rosztul.
 Ott is pusztit, mint itt hajdan,
 Hősileg, vagy alattomban;
 S tán a földnek indulása:
 Vivó szivek dobbanása.

Csak alakban változának,
 Mint lakói kiholt háznak...
 De az ősi érzemények
 Fajról fajra szállnak, élnek:
 A jóságnak, az erénynek
 Gyémántjai ott is égnek.
 A részvétnek hűs patáka
 A sziklákat átszaggatja.

A szelidség: völgy mezője,
 Az ima: hajnal szellője.

A búánat, melly itt ver le :
 Sirod fáján bűgő gerle.
 Az örömnök gyér virága,
 Kimosolyg a sír halmára — —
 A mellyiken virág nem lesz :
 Az a sír majd az enyim lesz !

HAJNALI BÚCSU.

(SPANYOLBÓL.)

ÁCS ZSIGMONDTÓL

Menj, szerelmem, menj el;
 Nézd közelg a reggel.
 Szerte nép bolyong az utcán;
 S a jövőmenők csapatja,
 Jel, hogy a regg hatyu szárnya
 Már a léget hasogatja.
 És mivel szomszédainktól
 Olly igen lehet remegnünk,
 Ne talán tudokra essék
 Kölsönös hő gerjedelmünk,
 Menj, szerelmem, menj el;
 Nézd közelg a reggel.

Feljön a nap s gyöngyöket szed
 A virágos rónaságon,
 Tőlem is szint' elrabolja
 Gyöngyöm, édes drágaságom.
 A mi másion fény sugar,
 Én fölöttem gyászhomályja;
 Ha korány pirul, reám
 Jő a válás éjszakája.
 Menj, szerelmem, menj el;
 Nézd közelg a reggel.

Ha ohajtod, hogy gyökeret
 Verjen üdvünk csemetéje,
 S sanda irigyeink dühe
 Ne leheljen vést fölėje.
 Ha ohajtod, hogy miként most
 Össze még sokszor jöhessünk,

S tartozásom, tartozásod,
Látra *) mindent kifizessünk :
Menj, szerelmem, menj el ;
Nézd közelg a reggel.

Hagyd az édes csók s ölelgést ;
Ha ezek közt múlatozol,
Megléhet, hogy kurta kéjért
Hosszu bánattal adózol.
A vezeklény szent tűzében
Egy napot nem bán a lélek.
Mert a égi üdv reménye
Enyhet ad minden sebének.
Menj, szerelmem, menj el :
Nézd közelg a reggel.

NINCS TÖBBÉ SZABOTT ÁR.

(FRESKO KÉPEK).

BERNÁT GÁSPÁRTÓL.

Azon időnek, mellyről Kollár így szól „Isten maga volt, ki őseinknek a várak és megyék alkotását sugallotta“ egyik őszi alkonyán ül és üldögél vala táblabíró Helley Péter ősi karszékének kényelmes uradalmában.

Boldog házi életének kellemes fűszerei valának : áldott jó feleség ; engedelmes gyermekek ; kakukkos óra ; barátságos kandalló, és alkotványos restauratiók, instellatiók, auctiók reményei.

A kandalló vigan lobog ; Zsuzsánna feleség kerekas rokkázik, Fecske agár méltóságosan nyújtózkodva nyúlálmokat szunyókál ; a kis Pista urfi kártyavárákat építget ; táblabíró úr pedig illatos esetnekít dohányoz és köszvényes lábait melengeti.

A kakukkos óra ötöt ver.

Bátortalan kopogás.

— Szabad.

— Serencsis ju estét kívánok a tekintetes urnak, itten küldi múltóságos fűbíró uram ujságot.

— Hé Morgó! gyertyát ide, Csóka cigánynak pedig adjon kend egy pohár bort.

A ház öreg szolgája Morgó exhuszár világot gyújt, mint illik ; aztán pedig bal sarkon tempóra megfordul ; ősz bajuszán hosszunagyot sodorit, és a kortyogó Csóka cigányt egy pohár maradék vinkóval megraktálja.

Helley táblabíró pápaszemmel fölfegyverezve hajtó vadászatot tart a hirlap hasábjain. A politikai rovatot már könyv nélkül betanulta ; a fővárosi híreket figyelem-

*) Látra (a vista) váltókereskedési műszó.

mel átbetűzé; a belletriát megette itta, s végre csemegéül a hirdetémenyekhez folyamodott.

— Feleség, feleség! . . . meg van, itt van.

— Mi van meg? hol van meg?

— Jer csak ide s olvass.

Zsuzsánna asszony fejét csóválva megszünteti a rokkakereplést, férjéhez lépked s olvassa a következőt: **N i n e s t ö b b é k ö s z v é n y ! n i n e s t ö b b é m a r h a v é s z !**

— Hát ez az a fontos valami! . . . biz ezért ha tudom ide nem fáradtam volna. Hazugság . . . ámitás.

— Ej dehogy ámitás! . . . nézd csak Zsuzsi fiam milly nagy betűkkel van nyomtatva. Aztán meg mennyi bizonyítvány? . . .

— Én pedig újra és újra mondom és hiszem, hogy ez is épp olly sült hazugság, mint a minapi — jegyzé meg Zsuzsi asszony természetes eszével.

— Zsuzsi Zsuzsi ne vőtkezzél!

— Ez is ahoz mehet, mint mikor azt hirdették: **n i n e s t ö b b é k o p a s z f e j .** Nosza kap az alkalmon Káli sógor. Megveszi méregdrágán a temérdek pomádét. Bemázolja fejét, éjjelre még dupla kendővel be is kötözi. Reggel föléd, . . . s uram fia! az a kevés haja is egy szálíg kihullott: a mi még volt.

— Kedves öregem akármit beszélsz, akár hogy zsémbelődöl is én hiszek . . . s holnap utazom Pest felé.

— Utazol biz a . . . majd megmondom hova; . . . szégyeld magad, hogy vén létedre illy orszábolondítóknak hitelt adsz.

— Dictum factum, hiszek és megyek.

— Köszvényedért talán?

— Igen, . . . aztán meg sok másféle. Marhavész. Istenem azok a gyönyörű tinók hogy elsatnyultak.

— Soha se lépj biz ezekért egy tapodtat sem. Maradj veszteg. Tudok én itthon is egy jó curát, melly olcsó és biztos is.

— És az?

— És az köszvényedre nézve a türelem és temető. Marhavész ellen pedig gondosság és házi szerek.

— Száz szónak is egy a vége, holnap indulok. Punctum.

— Járd hát a bolondok tánczát, mit én bánom?! — zsémbele szelid haraggal Zsuzsi asszony, s kedvencz gépe mellé visszaüldögélt.

— Morgó! . . . hé Morgó.

— Tessen parancsolni.

— Plusz Jakabbal volna egy kis beszédem, szólítsa be kend néhány szóra az udvarba.

— Mellyiket?

— Azt a zsidót, ki a kordovány görög boltjában árul.

— A há Keszeg Puluszt. Értem.

A rózsaszin reményekben gazdag táblabíró, kandallójának hamvatag parázsát fölcsitván, csetneki helyett döbröire gyújt s még egyszer átvizsgálja a kérdéses hirdetémenyt.

— Megyek, minden esetre mennem kell, annyival inkább, mivel ez a daganat féle lábgümő is napról napra alkalmatlanabb kezd lenni.

(A táblabíró balfelé sandal. Puffadt lábikráján hivatlan tetemet tapogat. Ollykor ollykor egyet egyet szisszen).

— Ha más okom nem volna is, már ezért az átkozott lábikra kirándulásért is felrándulok.

Sajátságos lábcsozogás.

Morgó berukkol. Jobbik bajuszszárnyát megcsavargatja.

— Jelentem alásan: azt izente Pulusz zsidó, hogy nincs otthon.

— Ki izent? . . . mit izent? — rivalg a táblabíró Morgóra.

— Az az nem annyira Pulusz, mint a felesége izente.

— Na hát eszén járjon kend. Minthogy pedig Plusz Jakab szomszéd nincs honn, tehát invitálja kend elő Minusz Icziket. Ugyis mindegy. (Pézt kell nekem, nem zsidó. Susogá magához Helley).

Morgó dörmögve távozott. Zsuzsi néni pedig addig regnált a kis Pista, míg meg nem nyéré mamájának azon gráciáját, hogy a speisba együtt menjenek nyalakodni.

— Az a horgas cselecsula itt ácsorog már a forházba, beállítsam?

— Jöhet.

Minusz zsidó vékony vala, mint egy szál plajbász; hosszu, mint az őszi est és csak a gulya kutgém hajlongott nálánál sokszerűbben.

— Jó estét szomszéd! . . . van-e pénzünk?

— A tekintetes urnak lehet hogy van; de illy szegény ördögnek mint én: vajjon honnan lehetne?

— Régi nóta. Beszéljünk nyiltan. Kétszáz pengőre van szükségem. November pesti vásárig. A köztünki szokott kamatlábat nem enlitem. Hiszem nem ujság. Mind a ketten próbálgatjuk.

— Alássan engedelmet kérek, most nem szolgálhatok. A portékák nyakamon vagnak. A pénz ára felment; a hitel pedig leszállott.

— Jól van jó Minusz gazda, jól; . . . de ha az inter mellé egy pár lánctalja kucoriczaföldet nem sajnálnék.

(Minusz arca vitorol. A dupla inter szóra közelebb sétál.)

— A tens ur gráciájából elfogadom.

— Holnap reggel itt legyen a pénz.

— Sólem. Majd innen s onnan összekuporitom.

— Mennyi ideje lehet, hogy e lábikra sérvet először megpillantá tekintetes uraságod? — kérdezé B . . . orvos Helley táblabírót pesti szállásán.

— Ciscirca tizenegy esztendeje.

— Akkor még puha volt és csekély nemde?

— Körülbelöl olly diameterü lehetett mint egy czieseri borsó.

— Eleinte fájdalomtalan volt?

— Kutyába se vettem, . . . de most már éjente főkép, hasgató kinokat szenvedek reá, s progressiv nő és nővelkedik.

— Hány éves táblabíró ur?

— Ötvenhét.

— Ez évek száma, oszlató methodushoz egy kissé feles. A baj el van hanyagolva. A daganat csontkemény holttetemmé alakult. E sérvnél csak is egyedül óvatos kimetszés segíthet, . . . lehetőleg legóvatosb operatio.

— Ha talán más szelidebb módszer ajánlkoznék, bizony nem lennék hálátlan.

— Véleményem mellett maradok. Azonban méltóztassék más nálamnál szakértőbb orvosi egyéniségekhez folyamodni, s a kevésbé heroicus gyógmód sikeres eredményén szivemből örvideni fognék.

Helleynek táblabírós nervozitása megirtóztván a vérrel járó mütét pellikános előzményeitől, a hirneves orvostudor irántai figyelmét megköszöné, s bufelejtésül az aranyas vendéglő izletes ebédjéhez s náionalis társaságához járulgatott.

Felséges magyar ebéd, régi ismerősök, illatos fehér villányi s más egyéb nemes confectirozás után ekként okoskodék Helley táblabíró.

— Hátha azon nagyhirü orvosnál, ki köszvény és marhavész elleni szereit ujságszerte kürtölgeti: tizenegy éves lábügümö ellen is akadna hathatós methodus? ... megpróbálom. Egy vizittel, egy baj bevallással több vagy kevesb? ann yi, mint semmi Szerencsét kísértek.

— Doctor Peripatéti urhoz van szerencsém?

— Részemrél a szerencse; Igen is én vagyok a kérdezett — válaszolt táblabíró Helleynek amputáltabb néven Peripáti orvos.

— Mivel lehetek tens uraságodnak szolgálatára.

— Directe nekem volna köszvény elleni szerekre szükségem. Indirecte azonban marháim is nagyon hullanak, ... sőt, sit verbi gratia, döglenek biz azok.

— Mennyi idő óta uralg a jelenleg járványos métely az említett instructio közt?

— Öt hónap óta.

— És szabad kérdenem a beteg és nem beteg lábas jószág számát?

— Egyremásra hatvankilencz körül lehet a gyógyítandó quantitás.

— Hüm hüm! nem csekély szám. Azonban tetemes megrendelésem levén, inkább másoknál függesztem fel a szerbeli küldeményezést, csak, hogy kegyednek szolgálni, s mielőbb szolgálni szerencsém lehessen.

— Nagyon le [vagyok már idáig is kötelezve.

— A baj criticus, sőt tisztelt uraságodnál complicált is. Mert kegyed igen értelmes kifejezése szerint úgy látom, hogy rheumája nem csak hogy időváltozásokat érez, sőt ha korán el nem fojtatik: átszáll a tüdőbe, innen a máj napkeleti regiojába. Majd a veséket impregnálja, s végre a fülhártyák véredényeit támadja meg. Ez nálunk rheumatico-delirio-primário-ántiramiának neveztetik.

A táblabíró bámult; majd borzadozott; sőt borsonyi veritékek permeteztenek vala az ő szelid arczain.

— Ha tán a marhavész érdekében is méltóztatnék kegyesen rendelkezni?

— Illy kártékony ragadvány mint a jelenlegi (in specie tens uraságod becses udvarában, mint az elősorolt symptomákból itélnem szabad) századok alatt is gyéren mutatkozik. Az orvoslandó mennyiség szinte felülszárnyalja praeparált szerbeli dispositionat. Azonban meglássuk. Fél óra mulva legyen szerencsém.

Kölcsönös bókók és hálálkodások között a táblabíró retirálni akart, sőt az ajtóhoz városi etiquettével immár el is dorszirozott.

— Boocsánatot kérek. A primárius kérdést majd el is feledém.

A táblabíró leülhetési engedélyt instál. Saruját demontirozza, s az innudált láb-purizmus által revelálja az illető ikracsuesorodást.

Peripáti a bemutatott lábdombozaton ujjaiával végig simul; fontos képet vág; ...

szemét tudományos komolysággal ég elé függeszti, s oldalszekrényéhez lépint, honnan egy rézkapcsu szattyán etuist elibertál.

A piros hüvelyű táska föl pattan s kebléből százféle kinzó szerszámok ólalkodnak.

Ezeknek szemtől szembe való látásán a táblabíró zavarba jött és ülökéjén hátra hanyatlék vala.

— Ne tessék perplexitásba jöni, . . . nem sértem meg in caractere intenso az illető corpus delictit, csak sondirozni akarom.

— Talán máskor — szól görcsös állapotban a megszedült patiens.

— A mint tetszik. Azonban szerény belátásom szerint ezen makacs csúcskór ellen is benső tentament vélnék aplikálni.

— E szerint fél óra mulva a többivel együtt.

— Igen is in massa.

A perczek soha sem másztak Helleynél olly csigalábakon, mint e kevés időköz alatt.

Peripáti orvosban epedve várta fájdalomnak jótevő megváltóját.

A kitűzött terminusra pontosan szemközt állanak az illető felek.

Semlye, ibolya, pipacs, smaragd, tenger és czitrom színű papirok alatt nyugosznak immár a gondosan preperált orvosi szerek.

A ragyogó köntösű pretiosumokon édes mosolylyal legelteti szemeit Helley táblabíró.

Már is érzé, hogy közszenyűfájdalma enyhül; . . . a gümő szemlátomást lappad; marhái pedig éledeznek.

— Hát ha majd e hatalmas szereket be is vesszük! — gondolá a boldog Petrus Helley.

— Mivel tartozom az itten fekvő ingredientiakért?

— Negyven forinttal — szól kezeit morzsolva a vad Eskulap.

Helley meghökent. Sokalta a honoráriumot. Azonban tárczájáért nyult s ki-sarkallá belőle a negyven váltó forintot.

— Ezüstben uram et non in valuta — jegyzi meg Peripáti.

— Szép a combináció uram . . . igen szép! . . . de az ára nagyon sok, szük idő van, . . . kérem a summát kissé devalváltatni.

— Bene bene, simus generosi . . . tiz pengőt defalcálok.

Peripáti a harmincz jó forintot elzsebelte; táblabíró úr pedig szállására emelé a medicinai kincseket.

Gyönyörködött bennök; ám de magas árukkal sehogy birt megbarátkozni.

— Hát ha még egyszer visszamennék. Gazdag embernek hisz a nemeskeblű orvos: tán azért taxál. Capacitálom.

— Alázatos szolgája!

— Isten hozta, . . . felejtett tán nálam valamit?

— Igen is néhány forintot ohajtanék még vissza az itt felejtett harminczből. Uram én több év óta szerencsétlen gazda vagyok. Fátumok által üldöztetem. Gyermekeim neveltetése szinte tetemes áldozatot igényel!

— Hát mi városiak hogy éljünk, ha szorgalmunk s leleményességünk után valamit azt nem érdemelnék? . . . Emelt házbér, méregdrága piacz, kevés beteg.

— Igen, de uram az emberiség, . . . a humanitás, . . . a generozitás?

— Itt van hát még tiz pengő . . . alá szolgája.

Vacsoránál ültek a vendégek, midőn Helley orvosi csomagával a vendéglőbe érkezek.

— Jó estét domine spectabilis, mi járásban van ebben a mi nagy városunkban? — interpellálja Helleyt szomszédja.

— Adjon isten . . . ni bizony most ismerek önre, kedves Flastromi barátom. Még most is izzadok egy különös expeditió miatt. Majd később elmondom, unalmas história az egész.

Flastromi gyógyszerész azonban curiosus lőn, s megtudá a vásárlatok status quoját.

— Hát ezt a hitvány mismást fizette meg olly méregrágón spectabilis bátyám? hisz ez nem más, mint czukorpor, avas china, ó gyömbér s több ártatlan vegyületek. Alig érnek négy váltó forintnál többet — mond nevetve és szánakozva az investigált gyógyszerész.

— Itt van a rostélyos nagyság uram! — figyelteti a pinczér Helleyt.

— Nem kell.

— Talán fokhagymával?

— Mit Zwiefel vieleicht!

— Das heist burgonyával.

— Nem vagyok éhes.

— Hiszen meg van rendelve.

— A há angolosan tetszik!

— Sehogy sem eszem.

A pinczér-colonia vállat vonit. Helley táblabíró csörögve csattogva eltávozik.

Orvos Peripatéti lakában drámai scena.

Arcádi lámpával világított termecske. A butorzat legujabb divat szerinti. Pár finom aczél metszvény; egyik meghalt atyát, másik haldokló fiut ábrázoló. Aláírat: „Az ég orvosom.“ A szoba rendezett elegantiát mutat. Szóval: extra Peripatéticus. Hölgyies tapintat, nemes izlet, arany esin tündöklő a választékos tárgyakon.

E háznál érdekes hölgynek kell lennie.

Asszony volt is a háznál. Doctor Peripatéti illetéknép okoskodott.

„Qua orvos a himvilág (sic nuncupált) jobb oldalával adnectálom magam, mert ez osztálynál political és patiensis tekintetben világszerte a vagyonosbak állanak; ergo: dusabban honoráltatom.

Mint nőbarát a szépnem baloldalával tartok, mert a függetlenség mindenek fölött ideálom.“

A női baloldalt tehát orvos Peripatéti házánál Madame Karaknan, állítólag Tuta-perdo olasz nobili özvegye képviselé.

Villogó szemü barna menyecske. Házánál és más helyeken minden áron fényleni akar.

Társalgási szótárából a „fesztelen“ szót gyakran használja.

Peripatétit a pénzbeli kérelmezés perceiben „muczi saczi“ névvel czirogatja, s illy alkalommal azon sok arczu mondatot saczijára rádísputálta: hogy „a férfi keresen; a nő kerestessék.“

A tisztelt özvegy a láttere, a nagy és kis világban sokat tapasztalt, és így a papues kormány firmája alatt, Doctor Peripatéti saját házában utolsó személylyé devalváltatott.

Esti nyolez óra Peripatetin sárga tulipános pongyola tarkállik. Karmazsin piros balzamon kényelmesen esibukol. Előtte üblös csészében illatos tea páralog.

Peripáti baloldalán a lá Dubarris otthonkában Madame Karaknán illatos Imperiált szivaroz, és Paul Cock egyik pikáns regényét lapozgatja.

Táblabíró Helley halkan kopogat, de annál lármásb taktussal vágja be magát az ajtón.

Madame Karaknán orrocskáját e nyers vizit félre fintorítja. A termet hosszában bevágódó táblabírót tetőtől talpig össze-visszaméregeti; ajkát lebigyeszti, s a szobából pávai léptekkel kísétál.

— Ki az? wer ist, was ist?

— Uram, én meg vagyok csalva!

— Sajnálom önt.

— Igen de criminaliter csalva; lopva vagyok.

— Mit tartozik mind ez én reám?

— Épp önre tartozik uram. Ön szerei hitvány lázalékok, s én pénzemet követelem vissza, im itt deponálom porait és resignálom.

— Minő gorombaság ez? uram én itt saját szállásomon vagyok.

— Annál jobb. Rögtön lármát ütök e háznál, hogy ön miféle charlatan... hogy

— Táblabíró ur kérem...

— Ujságokban fogok önről még ma iratni.

— Aber rogo, mire való ez?

— Kibeszélem az egész világnak, hogy létezik Pesten egy...

— Domine spectabilis, im ezennel reddo quidecim florenos in argento.

— Már ez más... öt forintért legalább megtanultam, hogy a nagy betűs firmák nem mindig hitelesek.

Peripáti életében még két sirverset aquirált.

1. „Itt nyugszik az, ki által itten sokan feküsznek.“ Fejfára;

2. „Nincs többé szabott ár.“ Ujságokba.

— Édes jó feleségem! egyetlen Zsuzsánnám megjöttem Pestről; ... jobban vagyok... kiépültem.

— Hogy hogy drága Péterem, hiszen ma is épp ugy sántikálsz, mint máskor!

— Oh te gyöngyök gyöngye! minden Zsuzsák Zsuzsánnája! értsük meg egymást: Fejemre gyógyultam ki, és nem lábomra.

VIRÁGCSEREPEK.

Az ápolásról általában.

V.

Igértük, hogy az átültetésről szólandunk, és ezzel azok, mikre a eserep-
virágok tenyésztése körül általában ügyelni kell, véget érnek.

Mikor van az átültetésnek legalkalmasabb ideje? ez az első kérdés, mellynek

helyes felfogásától nem kevésbé függ a virágtenyésztés sikere. Sokan saját kényelmök szempontjából a nyári hónapokra halasztják e műtétet, s pedig helytelenül.

Lehetlen elkerülni, hogy a föld elválasztásánál a gyökérzet legfinomabb szálai sérüléseket szenvedjenek, s így a táplálkozásban némi fennakadás származzék. Legcélszerűbb e munkát akkor végezni, midőn a növény a tenyésztésnek bizonyos ideig tartott pihenése után ismét hajtásnak indul. Ha valaki elkésett s látja, hogy egyik vagy másik virága erős hajtásban van, kevésbé kockáztatja ennek életét az átültetés egyszeri elmulasztása, mint az erősen megindult tenyésztésnek félbeszakasztása által.

Átültetés után a külső lég változatainak behatását a gyenge cserépnövény nehezen viseli, mit szinte figyelembe véve, általánfogva legjobb átültetési idő mirtius és april hónap; mikor aztán még elég ideig maradnak a szobában virágainak arra, hogy eme mindenestre erőszakos műtétel sérüléseiből kiépüljenek.

Ez általános szabály is igen sok kivételt szenved, annyival inkább, mert némely virágok épen a tavaszi hónapokban jutnak virágzáshoz, a tenyésztési évfolyam végét s illetőleg az újak kezdetét tehát ezeknél okvetlenül szükség bevárni.

Másik kérdés: kell-e évenként átültetni a virágokat? Könnyen érthető, hogy azon csekény mennyiségű föld táprészeit, mely a cserépbe fér, egy éven át a növény egészen kiszívja, a tartalmatlanná vált földet azért erőteljes és egészséges növényeknél évenként ujjal fölcserélni nagyon kívánatos. Vannak, ugyan többen a növények között, melyek a levegőből igen sok táplálékot nyervén a földet nem soványítják oly gyorsan, s ezeknél elég 2—3 évben egyszer végezni az átültetést. Olyanok a vastaglevelű növények, mint a cactus s több eféle.

De mint már érintve volt az időközbeni átültetés is szükségessé válik olykor, ha a virág nem eléggé vitorán tenyész, ha növése megakad, ha színe kinézése halvány beteges, általában ha senyedni kezd. Ennek oka, ha nem a külső lég behatásából származott — többnyire a cserépben s a földben keresendő, tehát csak átültetés használ.

Mindenestre nagy a különbség egészséges és beteg növények átültetése között. Az egészséges növény ép oly földbe tetessék, minőben azelőtt jól tenyészett s miután gyökereit nem szükség megmetszeni, az előbbinél valamivel nagyobb cserepet kell választani, hogy a gyökérfejlődésnek elég tere legyen. Beteges növényeknél minde- nek előtt a baj oka kinyomozandó, s midőn ez nem egyéb túlságos öntözésnél vagy a könnyű vízlefolás hiányánál, ez esetben a földtömeget nem futja körül finom rostszövet, s a gyökerek kilátszó részeinek barnás, törékeny, a földnek is sötét színe van s nem jó ki egészen a cserépből, miután az elmosásosodott részek fenekéhez tapodtak. A megsavanyodott föld eltávolítandó, a romlott gyökerek kivágandók, s a növény aránylag kisebb cserépbe ültetendő, elébb abba két ujnyi vastagon széttört cserép és szén-darabokat tévén, az illető föld közé — melynek a növények természetéhez alkalmazott különböző nemeiről alább szólandunk — pedig egy nyolczad tiszta homokot vegyítvén.

Gyakran történik, hogy a senyedő növény még ezen műtétel után is betegeskedik. Ez esetben újra átültetés kívántatik s a földnemet kell változtatni, mert ha gondos ápolás mellett sem indul meg a gyökérhajtás, jele, hogy a föld nem eléggé tápláló, s a homokvegyületbe több régi jobb lomb- vagy faföldet szükséges tenni.

Magától értetik, hogy a valóban beteg növények kétszeres gondot igénylenek. Az átültetési öntözésen túl locsoló esővel nem jó öntözni; e helyett a levelek, s a

tökocsány vagy törzs gyakori fecskendésben részesüljenek, a növény meleg helyen minden légvonat ellen óva tartassék az ablakhoz közel, a nap erősebb sugarai ellen papirlappal óvassék, a föld felülete pedig minden fecskendés után felásandó.

Miután tehát nem csak a tavaszi általános átültetéskor, de különben is szükségessé válhatik a föld változtatása: a cserép virágok tenyésztésével foglalkozó el ne mulassz a a céljához szükséges különbözőféle földnemekből elegendő mennyiségű készlet összeszerzését; és e beszerzés annyival szükségesebb, mert habár sokszor a felületes ápolás következményeit helytelenül róvják fel a földnek, még is tagadhatlan, hogy a földvegyület iránt nem lehet közönyös az, ki szép példányokat akar felmutatni ablakaiban s virágházában; a földvegyületnek kertészeketől vétele pedig soha sem biztos, mert ki maga virágtenyésztéssel foglalkozik, a földvegyületek javát bizonyosan magának tartja, s eladásra a selejtest hagyja, s olykor a vevőt elszalasztani nem akarva, egészen más földvegyületet is képes adni, a megrendelt helyett.

A szobai tenyésztésre alkalmas legtöbb növény számára legcélszerűbb földnemek között első helyen áll a jó gyepföld. Ez képezi a vegyítékek főbb részét, és habár szükség esetében ezt az őszi — tehát egész télen át fagynak kitéve volt — vakanturásokból is lehet kölcsönözni, még is sokkal jobb, ha az ember késő őszen két hüvelyknyi vastag gypszleleteket hord halomba, az alsó részt felül fordítva, s nagyában összeaprítva, hogy a téli fagy átjárásának az egész annál inkább kitéve legyen; tavasszal aztán ez használatra kész földet ad. A fekete földü gypnek előnye van, ha nem nedves lapályos vagy turfa tartalmu rétről vétetett, s ha a föld még ezüstessillamu homok részeket is tartalmaz. Az illy gyepföld öntözés után megszáradván, nem leendő érdes és kemény, hanem porhanyu, nedves állapotban pedig soha sem tapadó téstás, hanem bizonyos ruganyossággal bír, s ezeknél fogva a cseréptöltésre legalkalmasabb.

Következik az ugynevezett lombföld, melly növényanyagok, levelek s fák elrothadása által származik, s kinek nincs kertje illy lombföld készítésére, az erdőkben vén és üres faörzsekből igen könnyen megszerezheti. A trágyaföldet, melly vegyítéseknel nagyon szükséges, szinte maga készítheti mindenki úgy, mint a lombföldet, csak hogy ehez természetesen nem pázsitot, hanem tiszta tehénganajt kell őszen összehalmozni, s a tél fagyának kitenni.

Végre szükség van még tisztára mosott homokra, folyók medrétől vagy e helyett fehér kovaghomokra mellyet itt ott a fenyvesek közt nagy mennyiségben lehet találni.

Ezen földnemeket külön halmokba kell gyűjteni, s tavasszal, midőn a föld nemcsak tökéletesen kiengedt, de meg is száradt külön külön gondosan megtisztogatni a féregtől s minden szeméttől. Míg nedvesek, a velök való bánásra nem alkalmasok, könnyen összeállván és elagyagosodván.

Három földvegyítéket szükséges már most megkülönböztetnünk:

Első, melly elég ritka s e mellett eléggé tápláló arra nézve, hogy a legtöbb szobai növényeknél használtassék, álljon 4 rész gyep-, 3 rész lomb-, 2 rész trágyaföldből s 1 rész homokból. Nevezzük ezt gyep-lomb vegyítéknek.

Második a citrom- myrtus-gránát félék és általjában a kövérebb földet igénylő növények számára kevertessék: 5 rész gyep- 4 rész trágya- 2 rész lomb-földből és 1 rész homokból. Legyen neve gyep-trágya vegyíték.

Harmadik az ugynevezett kövérlevelű növények számára, mellyek, mint a Cac-

helyes felfogásától nem kevésbé függ a virágtenyésztés sikere. Sokan saját kényelmök szempontjából a nyári hónapokra halasztják e műtétet, s pedig helytelenül.

Lehetlen elkerülni, hogy a föld elválasztásánál a gyökérzet legfinomabb szálai sérüléseket szenvedjenek, s így a táplálkozásban némi fennakadás származzék. Legcélszerűbb e munkát akkor végezni, midőn a növény a tenyésztésnek bizonyos ideig tartott pihenése után ismét hajtásnak indul. Ha valaki elkésett s látja, hogy egyik vagy másik virága erős hajtásban van, kevésbé kockáztatja ennek életét az átültetés egyszeri elmulasztása, mint az erősen megindult tenyésztésnek félbeszakasztása által.

Átültetés után a külső lég változatainak behatását a gyenge cserépnövény nehezen viseli, mit szinte figyelembe véve, általánfogva legjobb átültetési idő mirtius és april hónap; mikor aztán még elég ideig maradnak a szobában virágainak arra, hogy eme mindenesetre erőszakos műtétel sérüléseiből kiépüljenek.

Ez általános szabály is igen sok kivételt szenved, annyival inkább, mert némely virágok épen a tavaszi hónapokban jutnak virágzáshoz, a tenyészési évfolyam végét s illetőleg az újnak kezdetét tehát ezeknél okvetlenül szükség bevárni.

Másik kérdés: kell-e évenként átültetni a virágokat? Könnyen érthető, hogy azon csekény mennyiségű föld táprészeit, mely a cserépbe fér, egy éven át a növény egészen kiszívja, a tartalmatlanná vált földet azért erőteljes és egészséges növényeknél évenként ujjal fölcserélni nagyon kívánatos. Vannak, ugyan többen a növények között, melyek a levegőből igen sok táplálékot nyervén a földet nem soványítják olly gyorsan, s ezeknél elég 2—3 évben egyszer végezni az átültetést. Ollyanok a vastaglevelű növények, mint a cactus s több eféle.

De mint már érintve volt az időközbeni átültetés is szükségessé válik ollykor, ha a virág nem eléggé vidoran tenyész, ha növése megakad, ha színe kinézése halvány beteges, általában ha senyvedni kezd. Ennek oka, ha nem a külső lég behatásából származott — többnyire a cserépben s a földben keresendő, tehát csak átültetés használ.

Mindenesetre nagy a különbség egészséges és beteg növények átültetése között. Az egészséges növény ép olly földbe tetessék, minőben azelőtt jól tenyészett s miután gyökereit nem szükség megmetszeni, az előbbinél valamivel nagyobb cserépet kell választani, hogy a gyökérfejlődésnek elég tere legyen. Beteges növényeknél minde- nek előtt a baj oka kinyomozandó, s midőn ez nem egyéb túlságos öntözésnél vagy a könnyű vízlefolyás hiányánál, ez esetben a földtömeget nem futja körül finom rostszövet, s a gyökerek kilátszó részeinek barnás, törékeny, a földnek is sötét színe van s nem jó ki egészen a cserépből, miután az elmocsárosodott részek fenekéhez tapodtak. A megsavanyodott föld eltávolítandó, a romlott gyökerek kivágandók, s a növény aránylag kisebb cserépbe ültetendő, elébb abba két ujnyi vastagon széttört cserép és szén-darabokat tévén, az illető föld közé — melynek a növények természetéhez alkalmazott különböző nemeiről alább szólándunk — pedig egy nyolczad tiszta homokot vegyítvén.

Gyakran történik, hogy a senyvedő növény még ezen műtétel után is betegeskedik. Ez esetben újra átültetés kívánatik s a földnemet kell változtatni, mert ha gondos ápolás mellett sem indul meg a gyökérhajtás, jele, hogy a föld nem eléggé tápláló, s a homokvegyületbe több régi jobb lomb- vagy faföldet szükséges tenni.

Magától értetik, hogy a valóban beteg növények kétszeres gondot igénylenek. Az átültetési idő öntözésen túl locsoló esővel nem jó öntözni; e helyett a levelek, s a

tökocsány vagy törzs gyakori fecskendésben részesüljenek, a növény meleg helyen minden légvonat ellen óva tartassék az ablakhoz közel, a nap erősebb sugarai ellen papírlappal óvassék, a föld felülete pedig minden fecskendés után felásandó.

Miután tehát nem csak a tavaszi általános átültetéskor, de különben is szükségessé válhatik a föld változtatása: a cserép virágok tenyésztésével foglalkozó el nem mulassza a céljához szükséges különbözőféle földnemekből elegendő mennyiségű készlet összeszerzését; és e beszerzés annyival szükségesebb, mert habár sokszor a felületes ápolás következményeit helytelenül róvják fel a földnek, még is tagadhatlan, hogy a földvegyület iránt nem lehet közönyös az, ki szép példányokat akar felmutatni ablakaiban s virágházában; a földvegyületnek kertészeketől vétele pedig soha sem biztos, mert ki maga virágtenyésztéssel foglalkozik, a földvegyületek javát bizonyosan magának tartja, s eladásra a selejtest hagyja, s olykor a vevőt elszalasztani nem akarva, egészen más földvegyületet is képes adni, a megrendelt helyett.

A szobai tenyésztésre alkalmas legtöbb növény számára legegyszerűbb földnemek között első helyen áll a jó gyepföld. Ez képezi a vegyítékek főbb részét, és habár szükség esetében ezt az őszi — tehát egész télen át fagynak kitéve volt — vakanturásokból is lehet kölcsönözni, még is sokkal jobb, ha az ember késő őszen két hüvelyknyi vastag gypszeleteket hord halomba, az alsó részt felül fordítva, s nagyában összeapritva, hogy a téli fagy átjárásának az egész annál inkább kitéve legyen; tavasszal aztán ez használatra kész földet ad. A fekete földü gypnek előnye van, ha nem nedves lapályos vagy turfa tartalmu rétről vétetett, s ha a föld még ezüsteres illámú homok részeket is tartalmaz. Az illy gypföld öntözés után megszáradván, nem leend érdes és kemény, hanem porhanyu, nedves állapotban pedig soha sem tapadó téstás, hanem bizonyos ruganyossággal bír, s ezeknél fogva a cseréptöltésre legalkalmasabb.

Következik az ugynevezett lombföld, mely növényanyagok, levelek s fák elrothadása által származik, s kinek nincs kertje illy lombföld készítésére, az erdőben vén és üres fajörzsekből igen könnyen megszerezheti. A trágyaföldet, mely vegyítéseknél nagyon szükséges, szinte maga készítheti mindenki úgy, mint a lombföldet, csakhogy ehez természetesen nem pázsitot, hanem tiszta tehénganajt kell őszen összehalmozni, s a tél fagynak kitenni.

Végre szükség van még tisztára mosott homokra, folyók medréből vagy e helyett fehér kovaghomokra mellyet itt ott a fenyvesek közt nagy mennyiségben lehet találni.

Ezen földnemeket külön halmokba kell gyűjteni, s tavasszal, midőn a föld nemcsak tökéletesen kiengedt, de meg is száradt külön külön gondosan megtisztogatni a féregtől s minden szeméttől. Mig nedvesek, a velök való bánásra nem alkalmasok, könnyen összeállván és elagyagosodván.

Három földvegyítéket szükséges már most megkülönböztetnünk:

Első, melly elég ritka s e mellett eléggé tápláló arra nézve, hogy a legtöbb szobai növényeknél használtassék, álljon 4 rész gyp-, 3 rész lomb-, 2 rész trágyaföldből s 1 rész homokból. Nevezzük ezt gyep-lomb vegyítéknek.

Második a citrom- myrtus-gránát félek és átaljában a kövérebb földet igénylő növények számára kevertessék: 5 rész gyp- 4 rész trágya- 2 rész lomb-földből és 1 rész homokból. Legyen neve gyep-trágya vegyíték.

Harmadik az ugynevezett kövérlevelű növények számára, mellyek, mint a Cac-

tus s a Mesembryanthemum, lélekző szervök útján is sok táplálékot nyervén, sovány földet s különösen több homokot igénylenek, tehát 2 rész homok 2 rész gyep- 1 rész lomb-föld. Neve lehet g y e p-h o m o k vegyíték.

Ezen kis recipe után, mellyre különösen később a virágokról részletesen szólva lesz szükségünk — legközelebb még magáról az átültetésről, s arról kell némiéket elmondanunk, mire e műtétel után ügyelni szükség. △

NEMZETI SZINHÁZ.

Heti sorozat. dec. 3—9. Az átbüvölt nők, ballet 3 szakaszban; előszöleg Doppler, F. Ilka című operájának első felvonása, s végül Seguidilla. — Az átbüvölt nők, Seguidilla, Doppler K. Gránátos táborának nyitánya s egy párdal Ilkából, Benza és Köszegi által. — Báró és Bankár, eredeti szj. 3 fs. Hugo Károlytól. — Mikulás, népsz. — Ördög Robert nagy opera 6 fv. Meyerbeertől. — Szép Juhász népsz. — Ördög Robert, másodszor.

Vendégünk Taglioni kisasszony, a jeles művésznő vasárnap lépett fel utoljára, s a roppant közönség által úgy most, mint előtte való napon sokszori kihívással, korszorúkkal, az évszak daczára valódi virágosóvel jutalmaztaték, s önkénytelenül is éreznie kellett mindenkinek azon igazságot, hogy a művészetnek örökifjusága, örök tavasza van; és miként eltűnik a legmosolygóbb ég alatt is egy népnek ifjusága, miként virányos tavasz után a munkabért számító nyár s ős következik, olly igaz, hogy az ifju tavasz lehtëől éledő művészetet az elaggott nép nem érti meg, s ha érti, ez életerejéről tesz bizonyosságot. Taglioni Mária s Müller Károly, a közönségtől egy csárdással bucsúztak el, mellyet ez alkalomra tanultak be, s ezzel egyszersmind megmutatták, hogy a művészetnek igaz fölkejtjei, mert a nyegleség mindig fenhéjázóbb, mintsem reputatiojának csorbulását ne látná abban, hogy egy művészeti igénytelen alakot kölesön vegyen, hol mindjárt ezen alakon egy népnek jellemző arczsine ömlenek is el.

A régibb repertoire-darabok közül vétetett elő hetfőn a: Báró és bankár. Hugonak ezen szomorujátéka, melly néhány év előtt éles vitára adott alkalmat, midőn egy bíráló azt fedezte fel, hogy meséje nem eredeti, hanem idegen regényből kölcsönöztetett — meglehetős közönséget csinált. Az egész művön erős érzelékenység húzódik át, s már ennek magának is mindenkor van közönsége; mind a mellett nem csalatkozunk, midőn azt hisszük, hogy a szereplők gyakoroltak igen nagy vonzerót a közönség irányábn. Az egész darab három szerepből áll: Granville bankár (Szentpéteri), Adel, a bankár neje (Jókainé) és Mirmond báró (Lendvai), és mind a három szerep a legjobb kezekben, tehát a közönség folyvást, a függöny felhuzásától utolsó legördüléseig minden megszakasztás nélkül művészi játékot élvezve, feszült figyelemmel, nehogy a szereplők egy mozdulatát szem elől tévessze, vagy egyetlen szavát elveszítse.

Meyerbeer egyik nagy operája, melly szinte több idő óta nem adatott, szerdán ujonnan színre hozaték. Robertet Mazzi adta, Bertram Kószeghi, Raimbeaut Yung,

Albertot Benza, Izabella hercegnőt Tipka Luiza, Alicet Hasselt-Bartnó. Uj jelmezek, diszitmények és gépezet.

Tennap este először: Manlius Sinister, történeti dráma 5 flv. Jókai Mórtól. Ezen ujdonságról közelebb.

** Az operabálok tarthatása iránti felsőbb engedélyt megnyervén, előlegesen hirdethetjük, miszerint a farsangon át tiz ilyen tánczvizalom fog színházunkban adatni.

** E héten öt izben adatott színpadunkon eredeti dráma; egy közöttük új: Manlius Szinister és egy operai ujdonság: ördög Robert.

** Egy magyar szépirodalmi lap igen gyöngédtelen vitát kezdett a felett, hogy Taglioni kisasszony kevesebb jövedelmet hozott a színháznak, mint Oliva Pepita asszonyság. Miután a Pesti Napló ez állítást számokkal megezőfolyván, az adatokat más lapok is átvették, mi nem mondhatunk egyebet, mint hogy a Pesti Napló adatai hivatalosan elismerhetők és igazak, s azok szerint Taglioni kisasszony vendégszereplései közel 1000 pengő forinttal többet jövedelmeztek a színháznak, mint O. Pepita asszonyságé. De nem az anyagi haszon az, minek e részben leginkább örvendünk kell, mint azon morális nyereség, mely szerint e vendégszereplések folytán mindenki meggyőződhetett, hogy közönségünk a nemzeti színház iránt legnagyobb részvétellel viseltetik, s mi a legnagyobb örömmel szavazhatunk köszönetet a világ legbuzgóbb, leglelkesebb közönségének.

** Jövő szombatra van kitűzve „a Czigány“ eredeti népszínmű, Szigligetitől.

** Érdekes adatul jegyezzük fel, miszerint Liszt Ferenc hazánkfia saját költségén két magyar fiut taníttat Rómában, kikből jeles szobrászok fognak válhatni, azonkül több zeneművész hazánkfiait részesíti mind szellemi, mind anyagi segélyezésben; mind ez adatokat egy irodalmunkkal foglalkozó hazafitól tudtuk meg, ki maga is sokat köszönhet Lisztnek. Igaz ugyan, hogy Liszt jövedelmei, miket ő művészetével szerez, felérnek egy uradalommal, de hány van főuraink között, kinek nem azon kell törni a fejét, hogy mint szerezze, hanem hogy mint költhesse el roppant jövedelmeit, miket neki ingyen ad a hazai föld, s a ki ezekből a közügyekre egy ezredrésznyit sem áldoz, mint azon művész, ki hazájából nem bir egyebet, mint nevét, s kinek nem elég az, hogy saját dicsőségét hagyja nemzetére, hanem még a másokéban is iparkodik önfajának hírét növelni!

PHILHARMONIAI HANGVERSENY.

II.

Zene — te a művészet mindenhatóságából kiforrt bájerő! dalaidban, öszhangjaidban te vagy a nagy természetnek magasztos képe! Általad szállja meg az Isten a halandók kebelét, és általad sejtí az ember az Isten titkát, az összes természet harmoniáját. Általad érti el az ember a természetnek szakadatlanul megújuló erejét és egyhangu fejlődését; a viritó tavasz bájait, a fagyos tél nyugalmát; — a gyenge szellő nesztét, a dühöngő orkán óriási szavallatát s a visszatérő csend bájteljes öröm-

érzését! — kit hatalmaddal te megszállasz: az elérte a ragyogó csillagok fényét és hogy Isten szívében pontosul a természet.

Az imának, a szerelem fájdalmainak és örömnépének, a babérkoszoruzott dicsőségnek, a diadal fényének, az élet mindannyi boldog és boldogtalan pillanatinak és a halál bús végsóhajának te vagy hű tolmácsa; az öröm előérzetének, a gyászos emlékek te vagy szívből szálló hatalmas kísérelője! — Üdvözlek itt e bús emlékü csarnokban, vigasztaljad a néma hallgatók komoly érzelmeit, segítsed elfelejteni egy pillanatra a halandók földi kinjait, és engedjed, hogy épülve mindenható erődön, a művészetben találjanak vigasztalást a multakér és reményt a jövőre.

A mai hangversenyben Mozart és Mendelsohn magasztos nevei mellett egy új nevet láttunk feltűnni, és igen tudjuk méltányolni azt, hogy a philharmoniai hangversenyek ügyes kezelői a fiatal szerzőknek is engednek és nyitnak szabad tért a művészet versenyfutására.

— Jól van így! — helyes e határozat: — legyen alkalma a fiatal művészek bemutatni azt, miként lobbant fal benne az isteni szikra és miként tudja mint a művészet felkent papja, osztani annak áldását! — De ha jóvá hagyjuk is e versenyfutást, mégis óvatosságot tanácsolunk, nehogy a remekművek mellé állítván az újabb műveket, ezek elenyészzenek, s nehogy akkor, midőn épen életet adni és dicsőségben akarnók részesíteni, — netalán örökre eltemessük őket!

Wagner nyitánya szép mű, de nélkülözi azon egyszerűséget, melly a remekműnek első s legnemesebb tényezője.

Saját eredetiségében, mellözve minden piperét, melly mintegy irigyelve eltarja a szépséget, szeplőtlen tisztaságban kell állani a szikrasúgta gondolatnak, hogy a tisztaság fényében szállja meg és ragadja el a lelkeket a művészet Isten csodája. Wagner nyitányának műbecsét nem akarjuk kétségbe vonni: azonban nem tartózkodunk nyilatkozni, hogy a magasztos gondolat, a nagyszerűség nem szorult azon féltékenyül keresett különözkdésekre, mellyekkel e műben találkozunk, s mellyek annál feltűnőbbek, minél érezhetőbb e mai estén előadott egyéb remek művek nemes egyszerűsége, mellyek magasztos szerzőiknek kiküzdék a halhatatlanság dicsőségét.

Menjünk végig Mendelsohn (A mol) symphoniáján! A magasztos gondolat, a nemeslelkű busongás, melly a fájdalmat mint Isten kezéből szállott adományt, elfogadja, és nem gyáva csüggedésben, de az isteni hatalomnak alárendelve tekint a jövőbe s rendületlen reménnyel bizik az egekben; e magasztos gondolat tisztán áll előttünk nemes egyszerűségben. Kövessük e műnek minden részleteit s előttünk a lelket gyökerében megrendítő fájdalomnak minden fokozatai, de a nemes öntudatnak ereje is, melly képessé teszi az embert könyek nélkül állani széttöredezett s elomlott szerencséje romjain: azon nemes öntudat ereje, melly mosolyogva tekint a boldogság töredékeire és csüggedetlen méltóságban emelteti fel az egek felé a szemet, nem mintha sóhajtana vigasztalás után, de mivel tudja, hogy jönni kell és jönni fog a boldogság napja, hol az Istent magasztalva, örök dicsőség hymnusát örömhangan éneklí az összes teremtés.

Remekművét így mutatja be a halhatatlan művész szeplőtlen egyszerűségben, s így érezteti az elrémült lelkekkel, hogy az isteni szikra egymagában elég, gyökerében megrendíteni a kebelt.

Lehet, hogy csalódunk, de nem így áll előttünk Wagner zenéje e nyitányban. Ha a zenének nagyszerűségét a hangszerelésben (instrumentatióban) és a hangszerek

elezikornyasodott figuráiban keressük, és kebleinket nem a nemes egyszerűségnek, hanem a fuvó- és vonó-hangszerek óriási felhasználásából és izasztásig való fásztásából eredő effectusnak át engedjük, akkor nem a valódi szépnak hódolunk és nem ahhoz tartunk, hanem hódolunk annak, mit a gyarló ember az isteni szikrán javítani akar. — Ez pedig lélekben járó dolog, mert így enmagunk veszítjük el a valódi szépet.

Mondják sokan, hogy Wagner Tanhauser operája zenéjében a bűvös világot akarja előttünk feltüntetni! — Meglehet! részünkről azonban felemlítjük a „Struensee“ és a „Nyáréj álom“ zenéit, és tartózkodás nélkül e zenék szerzőit koszoruzzuk a halhatatlanság babérijával.

És most tehozzád fordulok halhatatlan Mozart és kérdezlek mit mondjak magasztalásodra? Elnémulok! — mert soha nem tudám kiejteni azt, mit mindenható erőddel mindannyiszor bennem felidézsz.

Hallottuk ma az elkeseredett nőnek, de forrón szerető anyának busongó hangjait, és épülünk más kor varázs erődnék végzetlen mindenhatóságán.

Hallgatva mint forró imában, zárjuk kebelünkbe az égi gyönyört, s rendületlen hitté vált bennünk, hogy a mindenható a te kezébe tévé le az Istent az egekben folytonosan dicsőítő égi zenének kormányát.

Mendelssohn lakodalmi nyitányáról nem említünk fel egyebet, mint köszönetünket és forró hálánkat az igazgató választmány irányában, ki ez élvezetben újra részesíté a hallgatókat. — A taps, melylyel fogadtatott, és a lelkesedés vihara, mely azt követte, elég bizonyosága annak, miként méltányolta a számos közönség e remek műnek szerencsés választását és a mai estvének élvezeteit. — Mielőtt bucsuznánk, említsünk fel egyet még. A művészet élvezeteiben részesülő közönség élén üdvözlünk a fenséges udvari családnak magasztos személyeit. Nem csodálkozunk e magas részvéten, mert hiszen naponkint látjuk őket pártolni a jót, a helyeset, a nagyszerűt! — hanem nyíltan kimondjuk, hogy illy szakadatlanul kimutatott kegyes részvét azon rendületlen meggyőződésre vezet: miként olly intézetet, mint nemzeti színházunk, melynek egyik kiforrása illy remek műelőadás, legkegyelmesebb és leghatalmasabb pártfogásától megfosztani, ennyi nagylelkűségnek soha sem lehet szándoka. — Bizunk tehát ebben! és ki fog virulni a jövőben. — És most végszavunkkal rólatok mit mondjunk, művészek? kik ihlette a művészet mindenható erejétől, remek előadással túlvilági gyönyört élveztetetek a lelkesedett számos közönséggel? A remek művek illy tiszta felfogását, illy remek előadását nem lehet dicsérettel lealázni!

Lehet olly pillanat, hol a dicséret gúnynyá válik! s illyen volna ez most e helyen! Az ünnepélyes csend, mely a tapsot követé, a gyönyör és a legbensőbb lelki megelégedés, melyet mindannyi távozonak arczáról leolvashatátok! a vigasztalás, melylyel a búsongó, a felépültség, melyet a levert szerencsétlen, az édes remény, melylyel a szerelmes és így mindannyian kielégítve e tereméből távoztak, mindezek magasabban állanak, hogysen kiküzdött babértokat dicsérettel szeplősíteni lehetne! — Saját öntudatotok és egy a lelke mélyében megrendített közönségnek szivből szálló köszönetét ezekért! és úgy hiszszük nem hibázunk, ha a lelkesedésre elragadtatott számos hallgatók nevében irányotokban e hálás köszönetet ünnepélyesen ki is jelentjük.

TARKA KÉPEK.

** Egy amerikai vegytanár most már guttaperchából szívket is készít; tekintve a világ szivtelenségét, jó vásárt csinálhat vele, s egyúttal nem csak a szivtelenségnek vehet véget, hanem igen sok szép versnek, ilyen meg ilyen refrainekkel:

1. Szivem elrablád kegyetlen.
 2. Szivemet fogadd egyetlen.
 3. Szivembe légy befogadva.
 4. Szivemet lásd megszakadva.
 5. Szivem szakad, törik, porlik, hevül, fázik, reped, vérzik; szivemet ellop-ták, elvitték, kicserezték, hova tették?
- Minék mind ez a sok lárma? miszter Kuxton árul majd eleget gutta perchából.

** Miből lesz a háború?

Egy időben Francia és Törökország között szinte háború ütött ki. Miért? Ezért. II. Musztafa idejében Franciaország új követe, marquis Ferriol d' Argental, udvarától a portához küldetve, miután a pompás ajándékokat (többek közt egy gyönyörű 90 hüvelyk hosszúságú s 60 szélességű tükröt s egy álló órát, melly még a csillagok járását is mutatta) átadta a nagyvezérnek; a silihdárok ráadták az aranyos kaftánt, hogy a szultán elé vezessék.

Ekkor észreveszi a Tsauszbasi, hogy valami alulról felemeli a kaftánt. Nézi, mi az? hát a kis vékony francia kard, mellyet eddig észre sem vettek.

Maurocordato, a tolmács erre mondja Ferriolnak, hogy ős szokás szerint nem szabad a szultán előtt senkinek fegyverrel megjelenni.

— Tölem pedig a kardomat senki sem veheti el, mint a királyom! — kiálta Ferriol.

Kérték, hogy ne tüzeljen.

— Nekem az előttem való követ Chateauneuf azt mondta, hogy ő is karddal ment be a divánba.

— No hát az olyan kicsiny gyikleső lehetett, hogy észre sem vehettük, — felelt a nagyvezér.

A vezérek, a kadiaszkerék mind neki estek, kérték szépen, szabódtak neki, hogy tegye le azt a piczi kardot, ha már egyszer úgy a szokás, úgy sem sokat árt-hatna vele. Látja, hogy ők is mind kard nélkül vagynak.

— Ejh, ti alattvalók vagytok, én pedig egy hatalmas nemzet követe vagyok, s nem teszem le a kardot.

— Akkor nem is látod a szultánt.

— No hát nem látom a szultánt, — monda Ferriol, s levetette a kaftánt, le-dobta a földre és dűlfülva eltávozott.

Az ajándékot rögtön utána küldték.

Csaknem háború támadt e miatt a két udvar között.

Ferriol még azután tíz esztendeig képviselte a francia udvart Sztambulban, soha egyetlen egyszer sem kapott kihallgatást, mert soha sem akarta letenni a kardot.

Ekkor Ferriol megtévelyodott.

Az akkori tolmács mr Bru, Voltaire egyik rokona mondja a nagyvezérnek, hogy Ferriol megőrült.

Ez egész török phlegmával azt feleli rá.

— Tudom. Még ezelőtt tíz esztendővel.

Ezentúl sokkal udvariasabban viselték magukat a francia követek Sztambulban.

** Egy regényíró meglátogat valami régi jó barátja, s épen arra nyit be, mikor a regényíró neje zokogva könyörög a férjének.

A látogató, azt vélve, hogy valami családi jelenetet zavar, vissza akar húzódni, barátja azonban rákiált nevetve, hogy jőjön be hátra.

Ez részvét és megilletődés hangján kérdi a sirő nőtől, hogy az ég szerelmére mi történt?

A regényíró erre nevetve válaszol:

— Az történt, hogy egy új regényemben két kötetten át kinozom a regényhőst s a feleségem már megszánta s azt kívánja, hogy tegyem már boldoggá. Igen de én négy kötetre szerződtem a kiadómmal s ha most boldoggá teszem a hőst, a harmadik kötetben, miből telik ki a negyedik?

Illyen gonoszak a regényírók!

** Nem tudtak aludni a diákok a collegiumban az éjiőr kiabálásától. Egyszer este tíz óraker beszélitják a contrascribához.

— Legyen olyan jó édes barátom.

— Csak tessék velem parancsolni.

— Aztán meg egy pohár bort is kap.

— Köszönöm, nem kell az nekem; hanem azért megiszom.

— Hát nem tenné meg azt a szivességet, hogy minden reggel három óraker itt az én ablakom előtt kiáltaná el az órát, de csak jó hangosan, hogy felébredjek rá, mert mindig fel kell kelnem a sok dolog miatt. Aztán minden este kap egy pohár bort.

— Szívesen uram. Egyiket sem mulasztom el.

Teljesíté is pontosan. Este tíz óraker megjelent a pohár borért, s éjjel után minden órát beordított az ellenőr ablakán.

Ez így ment szépen öt napig, hatodik nap este kifigurázták a legényt a diákok. — Soha sem kap kend több bort, hiszen most mondja a senior, hogy kendnek csunya kötelessége itt a collegium előtt kiáltani az órákat, még pedig ingyen.

— Még pedig ingyen? Kiált fel kifordult képpel a bakter, azt szeretném látni, ki parancsolja meg nekem?

S ettől fogva nem kiáltott több órát a diákoknak.

* * * Árviz volt Mező-Turon és új bor. Minélfogva a víz épen olyan fakó volt, mint a bor, és a bor épen olyan fakó, mint a víz.

Jönnek vendégek a gyorskocsival. Kérnek enni; azt nem kapnak, kérnek inni, azt kapnak: bort és vizet. Vannak közöttük delnők, a kik csak vizet isznak, és urfiak, a kik csak bort isznak, minél fogva nagy életkérdés megtudni a két palaczk közül mellyikben van egyik, mellyikben a másik?

Kénytelenek végre is a kocsmárosnéet interpellálni.

— Lelkem kocsmárosné, tekintetes asszony, jöjjön csak ide és mondja meg, mellyik üvegben van itt a bor és mellyikben a víz?

* * * N. Sz... ben mintegy harmincz év előtt egy hajdut végeztek ki, a ki két év alatt nem kevesebb, mint huszonkét izben gyújtotta fel a várost; és miért? csupán azért, mert egy arany jutalom volt kifizetve arra, a ki legelőször feljeleníti a gyuladást, hogy ezen egy aranyat elnyerhesse.

* * * Szörnyen szedtevedték a magyar rekruta Majlandban.

— Mi bajod pajtás? kérdi a másik.

— Hogy ne volna bajom? Hat krajezárt küld a nevemnapjára az öreg anyám Nagy-Szalontáról, s nem bérmentesíti a levelet; s most fizettem a levélért tizenkettőt.

BUDAPESTI HIREK.

* * * Könyvkiadóink száma ismét egygyel szaporodott. A derék fiatal Számvald Gyula jövő évtől kezdve irodalmunk terjesztésén fog teljes erejével működni. Megkezdett vállalatai közt megemlíthetjük: a Pesti Napló politikai hírlapot, az Ujabb Nemzeti könyvtárt, az Uj magyar muzeumot, Religio és nevelést, Délbábot és a pesti Lloyd hírlapját, ugyan ő adta ki az országos nagy naptárt is s szerződést kötött Jókai Mór összes munkáinak kiadására.

* * * Annak bizonyítására, miszerint irodalmunk új élénkségnek örvend egyik biztos adatként felszámítjuk azon magyar műveket, mellyek buzgó kiadóink Heckenast G. vállalatai közt jelenleg sajtó alatt vannak: 1. A Török birodalom leírása, Fényes Elektől. 2. Tihamér, Kisfaludi Károlytól. 3. Abafi, Józsikától, új olesó kiadás, 4. Magyarország leírása, Palugyaitól. 5. Ismeretektára V. és VI. kötet. 6. Törvénytár V. kötet. 7. Népmesék, népdalok, közmondások II. Erdélyi Jánostól. 8. Magyar irodalom története, Toldi Ferencztől. 9. Természetjog felsőbb iskolák számára, Greguss Ákostól. 10. Előadások a magyar költészet történetéről, Toldi Ferencztől. 11. A magyar nemzet története, Jókai Mórtól. 12. Nagy szótár II. kötet, Ballagi Mórtól. 13. Uj czélszerű irókönyvek, Erdélyi Pétertől, 14. Önügyvéd, Oláhtól. 15. A dinnyész, Szontagh G-től. 16. Számtan, Mocziniktől. 17. Népiszkolák könyvtára, Jánositól. 18. Közigazgatás, Rácztól. 19. Illendőségtan, Sasku Károlytól. 20. Ásványtan, Mihalkától. 21. Csödeljárás, Szeniczeytől. 22. Erőműtan, Thüringertől. 23. Magyar adomák II. kötet, Jókai és Vas Gerebentől. 24. Állattan, Jánositól. 25. Pütz világ-történet és földleírás, Thüringertől. 26. Büntető eljárás, Csacsoktól. 27. Műszótár,

Ráthtól. 28. Mezei gazda, Galgóczytól. 29. Tihamér, regény Jósikától. 30. Régibb novellák, Jókaitól. — Összesen harmincz mű. Ehhez sem kell commentár.

* * Tisztelt barátunk, az új magyar Muzeum szerkesztője, Göthe Torquato Tassojának Kazinczy Gábor általi fordításából közölvén mutatványt, szerkesztői jegyzetben azt mondja, miszerint szépirodalmunkban a népies hangnál is népiebb, hogy ne mondjuk póriás modor lett u r a l k o d ó v á; mire nem állhatjuk meg hallgatással, miszerint lehet irodalmunkban a póriás elem sok, de nem u r a l k o d ó. Csak egy rövid áttekintését kérjük az ez idén megjelent szépirodalmi műveknek s tisztelt szerkesztő társunk meg fog győződni róla, miszerint olly sok és olly szép műveket mutatunk fel a tisztultabb nemesebb ízlés iskolájából, miszerint a póriás modort épen nem ismerhetjük el irodalmunkban túlnyomónak. A többiekre nézve a tisztelt szerkesztővel tökéletesen egyetértünk.

* * Uhl Frigyes, a német irodalom jelesbjeinek egyike, a Tiszai és Banáti képek írója s a „néma“ czimű koszorúzott novella szerzője, jelenleg fővárosunkban mulat, társadalmi, művészi és irodalmi állapotaink felől magának ismereteket szerzendő. Tekintve azon szükségét, miszerint a birodalmi sajtó kezelői bár elég sok figyelmet fordítottak ez említett viszonyainkra, de azokat nem mindig látszottak a legközelebről felfogni; örvendenünk kell azon részvéten, melyet irántunk e részben fentisztelt író társunk tanusítani sziveskedik, s ohajtjuk, hogy irodalmainknak e kölcsönös egymás iránti figyelme maradáno legyen.

> Pozson és Komárom közt legujabb rendelet következtében a Duna szabályoztatni fog.

> A jólsvai jós azt jövendőli, hogy a tél száraz, kopasz leend, mi annyit tesz, hogy ez idén nem szánkázunk, nem lesz hó, és hogy a Duna még kisebb is leend, mint millyen most — utóbb megérjük, hogy vizet kell majd hordanunk a Dunába.

BÉCSI SÉTÁK.

IX.

December 7.

E város olly gazdag, szellemi és anyagi kincsekkel annyira el van árasztva, és egyben mégis olly roppant szegény — az irodalomban. Minden lépten nyomon akad az ember egy egy könyvkereskedésre, és mégis az irodalom-barátok külföldi táplálékkal kénytelenek olvasási vágyukat kielégíteni. Magok a bécsi írók külföldön hagyják megjelenni munkáikat. Egész Bécsben ninesen könyvkiadó, ki egy évtizeden át iskola és gazdasági könyveknél egyébre is vállalkoznék. Hihetlenség tetsző állításom adalékjául következő a n e k d o t á t említek föl, mi egyébiránt csak annyiban anekdota, a mennyiben igen nevetséges, különben igaz tény.

Az itteni előkelőbb írók egyike minapában két kötetes regényt fejezván be meg akará kísértetni annak itten kiadót szerezni. Bejárta rendre a könyvkereskedéseket és kiadó-hivatalokat, mig végre csakugyan rábukkant egyre, ki őt egyenesn épen el nem utasítá, hanem arra kéré, hagyná nála néhány napra a kéziratot áttekintés végett, ha megtetszik, szerződni fog rá. A határidő eltelik és az író válaszáért jön. Ekkor a kiadó

imponáló positurába teszi magát és mondja: ilyen alakban sehogy sem adhatom ki ön regényét, de ha változásokat akar ön tenni rajta, és különösen oda módosítani, hogy a főhős életben maradjon, mert bizonyosan tudom, hogy halála igen rossz hatást teend szép olvasónőinkre, akkor adok érte X forintot. A kínált összeg olly rémitő csekély volt, hogy az író dühbe jött és igen élcezen felel a kiadónak: „uram, ilyen díj mellett az én hősem sehogy sem maradhat meg életben,“ és ezzel bevétél kéziratát és elment. Elküldé Stuttgartba, a hol ezer örömmel fogadák és jövő hónapban már meg is jelenik.

Illy körülmények között nem csoda, ha egy itten megjelenő munka — a mi esztendőkön át mégis csak megtörténik vagy egyszer — az egész mivelte közönség figyelmét magára vonja.

Igy történt ez Dr. Frankl úrnak legujabban megjelent művével, mellynek czime „Lenau's Biographie.“

Az idevaló lapok hasábjait töltötték meg e munka bírálatával, a közönségben a legkülönbélebb vélemények merültek föl a könyv mellett meg ellen. Emeli e mű érdekét ama körülmény, hogy nem rég Némethonban is jelent meg egy könyv Lénau fölött, ezen czim alatt: „Lénau in Schwaben“ írta Niendorf Emma.

Életrajznak e könyvek egyikét sem nevezhetni, mert mind a két szerző úgy látszik inkább ama közel viszonyt akará kiemelni, mellyben — mint mondják — ők a nagy költőhöz állottak, mint maga a költő életét, azzal a különbséggel mégis, hogy Niendorf assz. gyöngéd női kézzel bontogatja a szálakat, mik az elhunyt költő magán-életén keresztül szövődtek, míg Dr. Frankl úr legkiméletlenebbül boncolja a költő szívét és agyát, iparkodván — nem tudom mi czéلبől — orvosilag bemutatni, miszerint Lénau megtévelyedése előtt is tévelygött vala már. Az egyes adatok, miket F. úr a költő életéből ad, nemesak hogy fényt nem árasztanak az elhunyt, de tökéletesen szétoszlatják a nymbust, melly őt eddig körzé; — az olvasó nem látja többé Lénaut a költőt, hanem Lénaut az embert, ki birt minden közönséges ember gyarlóságával.

Ennyit találtam szükségesnek előlegesen megemlíteni, alkalommal még visszatérendek Niendorf assz. munkájára és t. szerkesztő úr engedelmével egyes kivonatokat csinálандok belőle, mik különösen az elhunyt költő magyar jellemét, magyar typusát bizonyítják.

Lénau megérdemli, hogy hazája irodalmában neki is legyen néhány lap szentelve, mert bár németajku volt is, azért szive igen magyar érzésű volt, mi költeményeiből is látszik. Azonfölül ő annyira ragaszkodék nemzetéhez, hogy midőn egyszer a külföld leggyönyörűbb tájékain utazott, azt mondá társához: „ez mind szép, igen szép, de azért mégis jobb szeretek Bécsben lenni, mert ott magyar parasztokkal találkozom“ *).

II.

*) Talán magyar mágnásokat akart mondani.

Szerk.

FELELŐS SZERKESZTŐ
TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

Tá
utczáin,
száguldo
esoport
mennek
tozások
A
rendü as
nak szá
czai bay
tönbe, s
K
nak, láb
midőn s
DÉL